

Міністерство освіти та науки України
Львівський національний університет природокористування
Факультет управління, економіки та права
Кафедра міжнародних економічних відносин та маркетингу

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня Магістр
на тему: Форми, види та методи міжнародного руху капіталу в
умовах глобалізації

Виконав: студент II курсу, групи Мев-61

Спеціальність 292 «Міжнародні економічні
відносини»
(шифр і назва спеціальності)

Голод Андрій Васильович

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

Гаврилюк Іванна Іванівна

(Прізвище та ініціали керівника)

Рецензент: _____
(Прізвище та ініціали)

Дубляни 2023

Міністерство освіти та науки України
Львівський національний університет природокористування
Факультет управління, економіки та права
Кафедра міжнародних економічних відносин та маркетингу

Освітній ступінь Магістр

Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»
(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
міжнародних економічних
відносин та маркетингу
(назва кафедри)

(підпис)

Линдюк Андрій Олександрович
(прізвище, ім'я, по батькові)

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Голоду Андрію Васильовичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Форми, види та методи міжнародного руху капіталу в умовах глобалізації

керівник роботи Гаврилюк Іванна Іванівна, к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин та маркетингу

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом від « 27» жовтня 2023р. № 572/к-с

2. Строк подання студентом роботи: до 16 грудня 2023 року

3. Вихідні дані до проекту (роботи): вітчизняні та зарубіжні літературні джерела; монографічні дослідження; офіційні публікації, нормативно-правові, статистичні й фактологічні матеріали державних органів влади; звіти, доповіді, аналітичні огляди міжнародних організацій ОЕСР, ЮНКТАД, СОТ, МВФ, СБ, ВЕФ.

4. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити):

1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОГО РУХУ КАПІТАЛУ

1.1. Міжнародний рух капіталу як економічний процес. 1.2. Форми та види міжнародного руху капіталу. 1.3. Особливості міжнародного руху капіталу в умовах глобалізації

2. МІЖНАРОДНИЙ РУХ КАПІТАЛУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ТА ВПЛИВУ НА СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ. 2.1. Світові тенденції міжнародного руху капіталу. 2.2. Оцінка впливу глобалізації на

міжнародний рух капіталу. 2.3. Методи регулювання міжнародного руху капіталу та їх ефективність на прикладі країн ЄС.

3. ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО РУХУ КАПІТАЛУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ. 3.1.Взаємозв'язок між

міжнародним рухом капіталу та економічним розвитком країн.

3.2.Можливості для розвитку міжнародного руху капіталу в умовах глобалізації. 3.3. Перспективи післявоєнної активізації міжнародного руху

капіталу Україні.

5. Дата видачі завдання « _____ » _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи
1	Отримання завдання. Вивчення рекомендованої літератури по темі КР. Написання аналітичного огляду. Вивчення об'єкту. Аналіз існуючого стану (складання програми; написання пояснювальної записки; підготовка картографічних матеріалів для дипломної роботи).	Березень-червень 2023 р.
2	Розробка перспективного рішення та його обґрунтування (написання перспективної частини; виготовлення планової основи для основного варіанту роботи).	Липень-серпень 2023 р.
3	Розробка та обґрунтування пропозицій щодо реалізації роботи. Розробка питань з охорони праці та захисту населення. Розробка і написання економічної частини роботи; висновків і пропозицій з реалізації роботи; питань з охорони праці і захисту населення та охорони природи; кінцеве редагування пояснювальної записки; оформлення кінцевого варіанту роботи та інших графічних матеріалів, які представляються до захисту в ЕК).	Вересень-листопад 2023 р.
4	Кінцеве оформлення дипломної роботи (здача пояснювальної записки керівнику КР; виправлення його зауважень; здача КР на рецензування; кінцеве оформлення ілюстративних матеріалів, таблиць).	Грудень 2023 р.
5	Підготовка до захисту в ЕК. Пробний захист на випускній кафедрі (написання доповіді й погодження її з керівником КР; виправлення зауважень у графічній частині).	Січень 2024 р.

Здобувач вищої освіти _____ Голод А.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи _____ Гаврилюк І.І.
(підпис) (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна магістерська робота: 92 сторінки текстової частини, 10 таблиць, 15 рисунків та 62 джерела.

Форми, види та методи міжнародного руху капіталу в умовах глобалізації. Голод А.В.. Кваліфікаційна робота. Кафедра міжнародних економічних відносин та маркетингу. Дубляни, Львівський національний університет природокористування, 2024.

Перелік ключових слів (термінів): міжнародний рух капіталу, інвестиційний діяльність, портфельні інвестиції, прямі іноземні інвестиції (ПІІ), міжнародний ринок капіталу, глобалізація.

Розглянуто сучасні напрями міжнародного руху капіталу в світі, економічні засади участі України в процесах світового руху капіталу.

Проаналізовано види, форми та методи міжнародного руху капіталу, вивчено сучасні тенденції руху капіталу та оцінку впливу глобалізації на міжнародний рух капіталу.

Отримані результати дають глибше уявлення про міжнародний рух капіталу в умовах глобалізації, зокрема в Україні та Європейському Союзі.

Значущість виконаної роботи та висновки: подальше створення належних і достатніх умов для перспективи інтеграції України до світового ринку та руху капіталів.

АНОТАЦІЯ

Дипломна робота присвячена дослідженню форм, видів та методів міжнародного руху капіталу в умовах глобалізації. Акцент роботи робиться на вивченні впливу глобальних тенденцій на розвиток фінансових ринків та механізмів руху капіталу між країнами. Досліджуються ключові фактори, що визначають вибір конкретних форм та методів руху капіталу, зокрема у контексті технологічних змін та регулювання фінансового сектору.

Робота розкриває взаємозв'язок між глобалізацією та динамікою міжнародного руху капіталу, а також аналізує вплив зовнішніх чинників, таких як економічні кризи та геополітичні події, на обрані стратегії та інструменти капіталовкладень. Окрім цього, робота має на меті розширити розуміння механізмів функціонування міжнародного ринку капіталу в умовах сучасної глобальної економіки.

Ключові слова: міжнародний рух капіталу, інвестиційний діяльність, портфельні інвестиції, прямі іноземні інвестиції (ПІІ), міжнародний ринок капіталу, глобалізація.

ANNOTATION

The diploma thesis is dedicated to the exploration of forms, types, and methods of international capital movement in the era of globalization. The focus of the work lies in examining the influence of global trends on the development of financial markets and mechanisms of capital flow between countries. Key factors determining the choice of specific forms and methods of capital movement are investigated, particularly in the context of technological changes and financial sector regulation.

The thesis reveals the interconnection between globalization and the dynamics of international capital movement, and analyzes the impact of external factors such as economic crises and geopolitical events on selected investment strategies and instruments. The goal of the thesis is to broaden the understanding of the mechanisms operating in the international capital market within the context of the contemporary global economy.

Keywords: international capital flows, investment activity, portfolio investment, foreign direct investment (FDI), international capital market, globalisation.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОГО РУХУ КАПІТАЛУ	9
1.1. Міжнародний рух капіталу як економічний процес.....	9
1.2. Форми та види міжнародного руху капіталу	13
1.3. Особливості міжнародного руху капіталу в умовах глобалізації	23
РОЗДІЛ 2. МІЖНАРОДНИЙ РУХ КАПІТАЛУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ТА ВПЛИВУ НА СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ	32
2.1. Світові тенденції міжнародного руху капіталу.....	32
2.2. Оцінка впливу глобалізації на міжнародний рух капіталу	42
2.3. Методи регулювання міжнародного руху капіталу та їх ефективність на прикладі країн ЄС	52
РОЗДІЛ 3. ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО РУХУ КАПІТАЛУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	65
3.1. Взаємозв'язок між міжнародним рухом капіталу та економічним розвитком країн	65
3.2. Можливості для розвитку міжнародного руху капіталу в умовах глобалізації.....	75
3.3. Перспективи післявоєнної активізації міжнародного руху капіталу в Україні	83
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	98

ВСТУП

Актуальність дослідження. Капітал, який є одним з основних факторів виробництва, включає товари, майно та активи, що використовуються для отримання прибутку. Міжнародне переміщення капіталів має важливе значення для розвитку світового господарства, оскільки веде до зміцнення зовнішньоекономічних та політичних зв'язків країн, збільшує зовнішньоторговельний оборот, прискорює економічний розвиток та сприяє зростанню обсягів виробництва.

В процесі глобалізації економіки однією з форм взаємопроникнення в економіки інших країн є іноземні інвестиції. По суті, сучасна міграція капіталу через здійснення іноземних інвестицій є формою існування вивезення капіталу. На певному етапі розвитку громадського виробництва вивезення товарів за кордон змінюється вивезенням капіталу. Якщо під час вивезення товару можна отримати прибуток лише один раз, то вивезення капіталу дозволяє отримувати прибуток багаторазово. Спочатку капітал вивозили лише найрозвиненіші країни у слаборозвинені, але поступово рух капіталів охопив усі країни, і якщо на перших етапах чітко розрізнялися країни імпортери та експортери капіталу, то зараз такого суворого поділу немає: практично всі країни і ввозять, і вивозять капітал. Цей вид міжнародного співробітництва постійно зростає та потребує дослідження, що обумовлює актуальність обраної теми.

Ступінь наукової розробки. Теоретичні основи функціонування міжнародного руху капіталу, форм та специфіки взаємодії з інтеграційними процесами в світовій економіці, а також тенденції розвитку міжнародного руху капіталу були предметом дослідження у зарубіжних науковців, серед яких Д. Рікардо, Дж. С. Мілль, Дж. А. Гобсон, Дж. Кернс, Е. Хекшер, Б. Олін, Р. Нурксе, К. Іверсен, Р. Нурксе, Дж. М. Кейнс, Ф. Махлуп, Р. Ф. Харрод, Є. Домар та інші.

Проблеми та особливості інтеграції ринку капіталу до світового фінансового ринку також досліджували вітчизняні вчені – І. В. Амеліна, С. О.

Геращенко, І. З. Лаба, І. В. Приходько, В. В. Білоцерківець, Л. І. Хомутенко, А. В. Тодошук, В. Ю Шевченко, В. М. Гриньова, А. І. Мелещенко, М. М. Ситников та інші.

Трансформаційні процеси Постійні трансформаційні процеси на міжнародному ринку капіталу, спричинені безперервними світовими викликами та змінами, включаючи вплив війни в Україні на світовий ринок фінансів та інвестиційний ринок в цілому, проблеми інтеграції економіки України в світовий ринок капіталу, вимагають подальшого наукового дослідження.

Мета дослідження полягає в аналізі особливостей міжнародного руху капіталу в умовах глобалізації. В процесі досягнення цієї мети передбачено вирішення наступних завдань:

- визначення понять та передумов формування міжнародного руху капіталу;
- характеристика форм міжнародного руху капіталу;
- встановлення причин міжнародного руху капіталу;
- аналіз динаміки та стану міжнародного руху капіталу в сучасних умовах;
- оцінка ролі та наслідків для країн-донорів та країн реципієнтів внаслідок міжнародного руху капіталу;
- вивчення впливу війни в Україні на світовий рух капіталу;
- аналіз становища та місця України на світовому ринку капіталу;
- визначення особливостей та проблем інтеграції України у світовий ринок капіталу;
- визначення напрямків трансформації ринку капіталу України в умовах глобалізації.

Об'єктом дослідження є міжнародний рух капіталу.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти міжнародного руху капіталу в умовах глобалізації. Предмет дослідження

охоплює актуальні тенденції міжнародного руху капіталів у сучасному світі, а також економічні та організаційно-фінансові принципи участі України у цих процесах

Методологічна основа дослідження включає в себе історичний метод, метод порівняння, індукцію, дедукцію, аналіз та синтез, описово-аналітичний метод, абстрактно-логічний метод. Інформаційна основа дослідження складається з монографій, статей у наукових виданнях, нормативних актів, аналітичних матеріалів, статистичних даних, звітів міжнародних фінансових організацій, а також інтернет-ресурсів, відображаючи хронологію подій на тему міжнародного руху капіталу.

Метод дослідження базується на базовій теорії міжнародного руху капіталу та наукових висновках вітчизняних і зарубіжних дослідників. Застосовувати загальнонаукові пізнавальні методи, такі як аналіз і синтез, порівняльний аналіз, методи економічної математики, методи зведення даних і системні методи. Ця книга базується на методологічних засадах економічної теорії та світової економічної теорії. Теоретичною основою даної роботи є економічні дослідження українських та зарубіжних учених. Книга написана з посиланням на законодавчі та нормативні акти щодо прямих іноземних інвестицій в Україну, статистичні дані Міністерства фінансів України та аналітичні звіти міжнародних компаній, такі як World Investment Report та World Economic Outlook. Фактологічною та статистичною основою слугують щорічні звіти Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), Світового банку та розрахунки автора.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані при розробці рекомендацій щодо поживлення залучення в Україну прями іноземних інвестицій в післявоєнний період та пошуків шляхів вирішення проблеми низької інвестиційної привабливості нашої країни.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОГО РУХУ КАПІТАЛУ

1.1. Міжнародний рух капіталу як економічний процес

Міжнародний рух капіталу - це економічний процес, що передбачає переміщення капіталу (грошових коштів, інвестицій, активів, технологій, інтелектуальної власності) з однієї країни до іншої з метою отримання прибутку.

Міжнародний рух капіталу відіграє важливу роль у світовій економіці, оскільки дозволяє країнам використовувати свої економічні ресурси ефективніше та забезпечує зростання глобальної економіки [22].

Проте, міжнародний рух капіталу також має певні ризики та виклики. Зокрема, нерівномірний розподіл капіталу може призвести до економічної залежності окремих країн, а також до перерозподілу багатства між країнами.

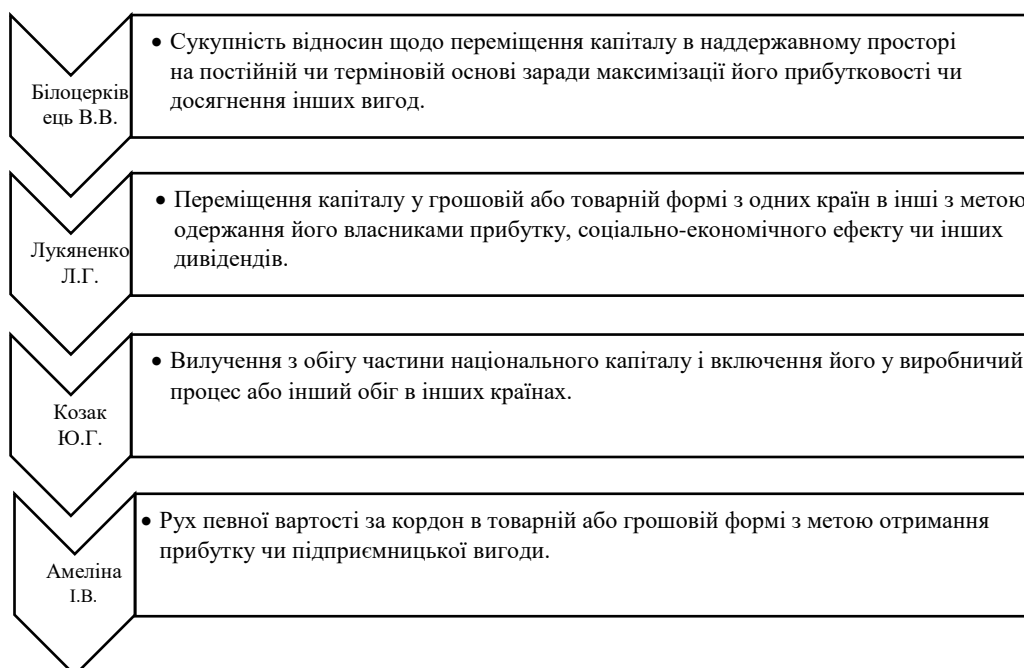

Рис. 1.1. Підходи до визначення міжнародного руху капіталу

Джерело: сформовано за [4]

На рисунку 1.1 зображено чотири основних визначення поняття «міжнародний рух капіталу».

Додатково, міжнародний рух капіталу може мати негативний вплив на

соціальну сферу, так як інвестори можуть зосереджуватися на економічному зиску замість забезпечення соціальної справедливості та стабільності. Також, міжнародний рух капіталу може створювати ризики для екології, так як інвестори можуть ігнорувати екологічні аспекти в процесі інвестування.

У зв'язку з цим, важливо розглянути різноманітні аспекти міжнародного руху капіталу, зокрема економічні, соціальні та екологічні, і забезпечити баланс між ними для забезпечення стійкого розвитку глобальної економіки.

Також, важливо розглянути роль держави у регулюванні міжнародного руху капіталу. Держави можуть використовувати різноманітні інструменти, такі як фінансові регулятори, мита, податки та інші обмеження, щоб забезпечити стабільність та контрольований розвиток ринку капіталу.

Одним з головних викликів, пов'язаних з міжнародним рухом капіталу, є зростаюча кількість глобальних фінансових криз. Ці кризи часто виникають через нерівномірний розподіл капіталу та економічну залежність країн одна від одної. Тому, важливо розглянути можливість впровадження міжнародних механізмів регулювання міжнародного руху капіталу, таких як міжнародні договори, угоди та рекомендації [17; 44].

Нарешті, важливо звернути увагу на роль міжнародного руху капіталу у формуванні глобальної економічної системи. Міжнародний рух капіталу дозволяє країнам використовувати свої ресурси та забезпечує зростання глобальної економіки. Однак, важливо враховувати можливість зловживання цим процесом, яке може призвести до економічної залежності та нерівномірного розподілу багатства між країнами.

Узагальнюючи, міжнародний рух капіталу - це складний економічний процес, що відіграє важливу роль у світовій економіці [6; 102].

Міжнародний рух капіталу є важливим економічним процесом, який охоплює переміщення капіталу між різними країнами з метою отримання прибутку. Цей процес може мати різноманітні форми, такі як прямі іноземні інвестиції, портфельні інвестиції, кредитні операції, торгівля цінними

паперами та інші.

На рисунку 1.2. ми можемо розглянути основні причини, що зумовлюють рух капіталу в умовах глобалізації світової економіки і, відповідно, перерозподіл світового багатства.

Рис. 1.2. Причини міжнародного руху капіталу

Джерело: сформовано автором на основі [12]

Міжнародний рух капіталу зазвичай сприяє зростанню економічної активності та розвитку відповідних галузей економіки. Однак, також може викликати деякі проблеми, такі як економічна залежність, фінансові кризи, нерівномірний розвиток господарств та інші.

Прямі іноземні інвестиції передбачають вкладення капіталу у підприємства в іншій країні з метою контролю за їх діяльністю та отриманням прибутку. При цьому інвестор стає власником певної частки підприємства, що дає йому право приймати участь у прийнятті рішень та отримувати частину прибутку. Прямі іноземні інвестиції можуть сприяти розвитку галузей економіки в країні-отримувачі та забезпечити робочі місця. Цей процес може бути корисним для розвитку господарства країни-отримувача, але також може створювати залежність від іноземного капіталу та впливати на ринок праці та інші сфери економіки [43].

Портфельні інвестиції передбачають вкладення капіталу у цінні папери, такі як акції, облігації та інші. Інвестор не стає власником підприємства, а лише має право на отримання прибутку у вигляді дивідендів або процентів за облігаціями. Цей процес може забезпечити високий прибуток, але також має великий ризик залежності від змін на ринку цінних паперів. Портфельні інвестиції зазвичай мають менший ризик, ніж прямі іноземні інвестиції, але при цьому меншу дохідність.

Кредитні операції передбачають надання кредитів та позик міжнародним підприємствам або країнам. Це може бути корисно для розвитку господарства країни-отримувача, але також може викликати проблеми зі сплатою боргів у разі економічних труднощів.

Торгівля цінними паперами передбачає купівлю та продаж акцій та облігацій на міжнародних фондових біржах. Цей процес може відбуватися швидко та з високими прибутками, але також має великий ризик [15].

Інший вид міжнародного руху капіталу - це іноземні депозити. Цей процес полягає у зберіганні грошових коштів в іноземному банку з метою збереження та отримання високої доходності. Цей процес може бути корисним для інвесторів, які хочуть зменшити свій ризик вкладень та отримати додаткові доходи.

Міжнародний рух капіталу може мати як позитивний, так і негативний вплив на економіку країн. З одного боку, це може стимулювати економічний розвиток та забезпечувати доступ до капіталу для розвитку інфраструктури, галузей економіки та іншого. З іншого боку, це може спричиняти залежність від іноземного капіталу та економічну нестабільність. Наприклад, велика кількість прямих інвестицій може призвести до зростання виробництва та розвитку нових технологій у країні-отримувачі. З іншого боку, надмірна залежність від іноземного капіталу може призвести до втрати контролю над власними економічними ресурсами та до ризику відтоку капіталу у разі економічних труднощів.

Також міжнародний рух капіталу може мати вплив на валютний курс

країн-учасниць. Наприклад, збільшення портфельних інвестицій може призвести до зростання вартості національної валюти, що може бути не вигідним для експортерів. З іншого боку, збільшення іноземних інвестицій може допомогти підтримати курс валюти та зменшити інфляцію [39; 128].

Сутність міжнародного руху капіталу проявляється через його функції, які представимо на рисунку 1.3.

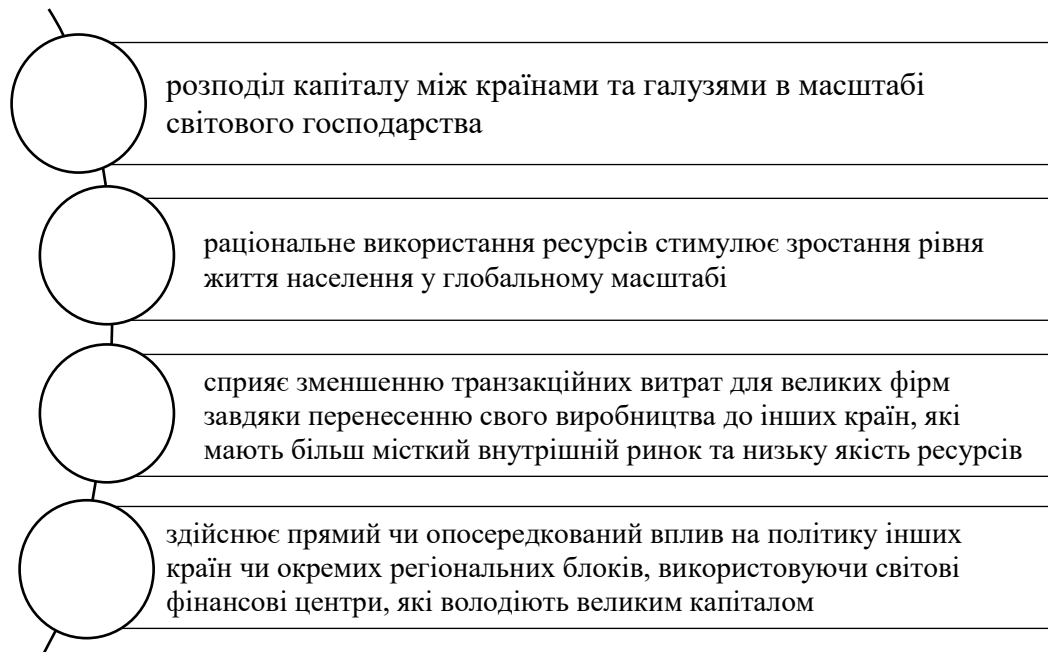

Рис. 1.3. Функції міжнародного руху капіталу.

Джерело: сформовано за [12]

Отже, міжнародний рух капіталу є важливим економічним процесом, який може мати різні наслідки для економік країн-учасниць. Для успішного управління цим процесом важливо розуміти ризики та можливості, які пов'язані з кожним видом міжнародного руху капіталу та розвивати ефективну політику, яка дозволить максимально використовувати переваги міжнародного руху капіталу та зменшити його негативні наслідки.

1.2. Форми та види міжнародного руху капіталу

Головною причиною експорту капіталу за кордон є його відносний надлишок. Це виражається в тому, що внутрішній ринок такого капіталу вже

насичений, і його використання на внутрішньому ринку не приносить прибутку, або призводить до зменшення прибутку. Пошук прибуткових сфер капіталовкладень виходить за межі національної економіки [40; 98].

В основі міжнародного руху капіталу лежить також процес інтернаціоналізації виробництва та розвиток і поглиблення міжнародних економічних, політичних, культурних та інших відносин між країнами.

Інші причини експорту капіталу також можна розділити на такі аспекти:

- відхилення собівартості продукції
- прагнення обійти тарифні та нетарифні обмеження
- бажання захистити свій капітал від впливу інфляції
- непередбачуваність економічної та політичної ситуації в країні
- довгострокове намагання забезпечити виконання своїх економічних, політичних та інших інтересів на території тієї чи іншої країни.

Рис. 1.4. Інфраструктура міжнародного ринку капіталів

Джерело: сформовано за [17]

Для міжнародного руху капіталу необхідна певна інфраструктура, схематичне зображення якої можна побачити на рисунку 1.4.

За джерелами походження міжнародний капітал, що знаходиться в русі

на світовому ринку можна поділити на дві категорії: державний і приватний капітал.

Офіційний (державний) капітал – це передбачені відповідними статтями кошти державного бюджету, які переміщуються закордон або приймаються з-за кордону за рішенням уряду згідно з двосторонніми або багатосторонніми домовленостями. Приватний капітал – це кошти фірм, недержавних організацій, корпорацій і приватних вкладників [5].

Джерелом офіційного капіталу є кошти державного бюджету, тобто –це гроші платників податків, і рішення про переміщення капіталу такого роду з країни в країну приймаються за участю вищої представницької влади (в одних державах парламенти зобов'язані виносити відповідні рішення, в інших - висловлюють схвалення через комісії або комітети парламенту, в авторитарних державах ці рішення приймаються вищою виконавчою владою).

Джерелом походження приватного капіталу виступають кошти приватних фірм - їх власні або запозичені. Однак уряди досить жорстко контролюють і регулюють переміщення капіталу між країнами, і приватним особам не вдається ігнорувати той чи інший курс уряду своєї держави. Але бувають винятки: в авторитарних країнах власникам такого роду капіталу через "кухонну дипломатію" вдається "вирішувати" питання про переміщення капіталу.

Існує декілька видів міжнародного руху капіталу:

Прямі інвестиції (Foreign Direct Investment - FDI): це вкладення капіталу в підприємства за межами країни, що здійснює інвестор. Ці інвестиції можуть бути здійснені у вигляді заснування нового підприємства, придбання контрольної частки в наявному підприємстві або створення спільного підприємства з партнером з іншої країни.

Портфельні інвестиції: це інвестування капіталу в інвестиційні фонди, акції, облігації та інші фінансові інструменти інших країн.

Кредитування: міжнародні кредити та позики, надані банками та

іншими фінансовими установами однієї країни іншим країнам.

Короткострокові капіталовкладення: це інвестування коштів на короткий термін в цінні папери та інші фінансові інструменти інших країн з метою заробітку на різниці в процентних ставках або на курсовій різниці валют.

Спекулятивні операції: це купівля та продаж цінних паперів, валют та інших активів з метою отримання прибутку від різниці в цінах без реального внеску в економіку країни, де здійснюється операція.

Ці форми та види міжнародного руху капіталу можуть мати як позитивні, так і негативні наслідки для країн, які приймають капітал. Наприклад, прямі інвестиції можуть сприяти розвитку нових технологій та підвищенню виробництва, створенню нових робочих місць, збільшенню експорту, залученню іноземних валютних коштів та зростанню економіки. Однак, ці інвестиції можуть також вести до залежності від іноземних інвесторів, передачі технологій та знань за кордон, зниження контролю влади над підприємствами та інших негативних наслідків.

Портфельні інвестиції можуть сприяти зростанню фінансової стабільності, диверсифікації інвестиційного портфеля та збільшенню ліквідності. Однак, ці інвестиції можуть також призвести до коливання фінансового ринку, спричинити зростання боргового тиску країн та зменшення їхньої фінансової незалежності.

Кредитування може бути корисним для економічного розвитку, зменшення бідності та сприяння інвестиційній діяльності. Але, ці кредити можуть також вести до збільшення зовнішнього боргу країн та зростання їхнього боргового тиску [51].

Короткострокові капіталовкладення можуть бути корисними для заробітку на різниці в процентних ставках та курсовій різниці валют. Але, ці інвестиції можуть також вести до зростання фінансової нестабільності та зменшення фінансової безпеки країн.

Спекулятивні операції можуть призвести до отримання прибутку від

різниці в цінах без реального внеску в економіку країни, де здійснюється операція. Але, ці операції можуть також вести до збільшення фінансової нестабільності та ризику банкрутства підприємств, зростання валютного курсу та спричинення збоїв на ринку валют.

Узагальнену інформацію щодо форм міжнародного руху капіталу подано на рисунку 1.5.

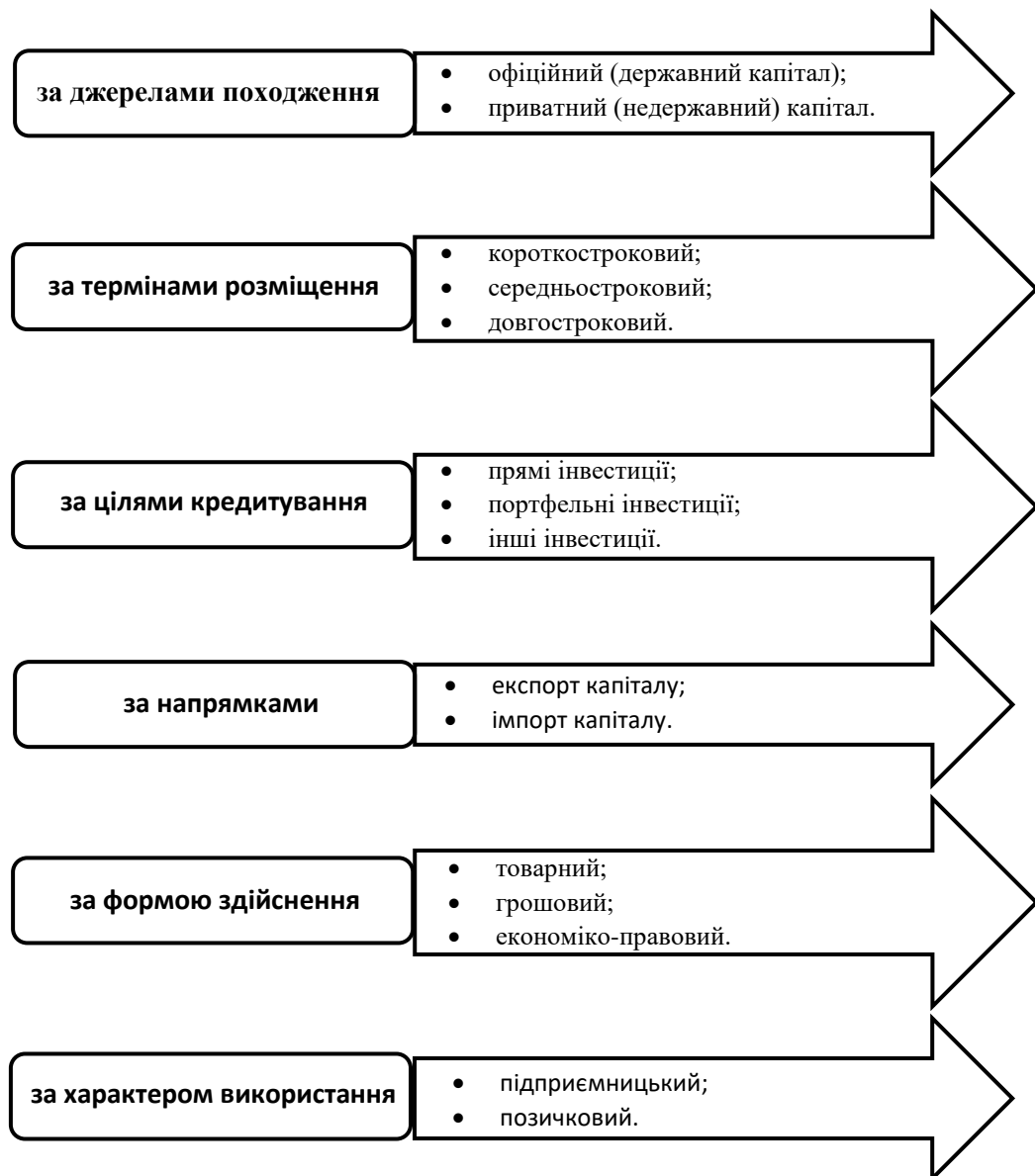

Рис. 1.5. Форми міжнародного руху капіталу

Джерело: сформовано за [38]

У загальному, міжнародний рух капіталу має як позитивні, так і негативні наслідки для країн та економіки. Тому важливо збалансувати переваги та ризики залучення іноземного капіталу та вивчити можливі

наслідки перед здійсненням рішень щодо інвестування та кредитування. Крім того, розвиток міжнародного руху капіталу має бути супроводжуваний відповідною правовою базою та регулюванням, щоб забезпечити стійкість та безпеку економіки країн [29; 12].

Зокрема, важливим є контроль за обсягами іноземного капіталу та кредитів, що надходять в країну, а також за їхнім розподілом та використанням. Для цього можуть бути застосовані різні інструменти, такі як обмеження на обсяги іноземних інвестицій, податки на капіталовкладення та кредитування, регулювання валютного курсу та інші.

Крім того, важливим є розвиток внутрішніх інвестиційних можливостей та підтримка власного бізнесу. Це допоможе зменшити залежність від іноземного капіталу та збільшити конкурентоспроможність економіки. Крім того, державні програми підтримки місцевого бізнесу, спрямовані на створення робочих місць та підвищення експортного потенціалу, можуть стати ефективним інструментом для залучення капіталу та підтримки розвитку внутрішнього ринку.

Міжнародний рух капіталу є важливим елементом глобалізованої економіки, який може мати як позитивні, так і негативні наслідки для країн та економіки в цілому. Важливо збалансувати переваги та ризики залучення іноземного капіталу та вивчити можливі наслідки перед здійсненням рішень щодо інвестування та кредитування.

Крім того, важливим аспектом розвитку міжнародного руху капіталу є врахування соціально-економічних наслідків для населення країни. Нерідко іноземні інвестори створюють робочі місця з низькою оплатою та поганими умовами праці, що може спричинити соціальні проблеми. Тому важливо забезпечити додержання соціальних та екологічних стандартів під час інвестування та кредитування [23].

Міжнародний рух капіталу є складним та багатоаспектним процесом, який має вплив на економіку та соціальну сферу країн. Важливо зберігати баланс між залученням іноземного капіталу та підтримкою внутрішніх

інвестиційних можливостей, дотримуватись соціальних та екологічних стандартів, а також забезпечувати правову базу та регулювання для забезпечення стійкості та безпеки економіки країн.

Для успішного залучення іноземного капіталу важливим є також створення сприятливих умов для бізнесу та інвестування, зокрема, низьких податкових ставок, прозорості та стабільної правової бази, ефективного банківського сектору та інфраструктури, а також розвитку високотехнологічних галузей [36].

Наступним важливим аспектом міжнародного руху капіталу є розвиток міжнародної торгівлі та інвестиційних відносин між країнами. Різноманітні угоди про вільну торгівлю, двосторонні та багатосторонні угоди зі співпраці в інвестиційній сфері, а також розвиток міжнародних інвестиційних фондів можуть сприяти стимулюванню міжнародного руху капіталу та розвитку економіки країн.

Ще одним важливим аспектом міжнародного руху капіталу є роль мультинаціональних корпорацій (МНК). МНК зазвичай здійснюють інвестиції в різні країни з метою розширення свого бізнесу та забезпечення доступу до ринків збуту та ресурсів. Однак, діяльність МНК може мати як позитивні, так і негативні наслідки для економіки та соціальної сфери країн, де вони діють.

Для забезпечення стійкого розвитку та мінімізації ризиків, пов'язаних з діяльністю МНК, важливо встановлювати відповідальність за їхню діяльність, контролювати та регулювати їхню діяльність на національному та міжнародному рівнях. Також важливим є забезпечення соціально-економічної відповідальності МНК та їхню участь у розвитку соціальної та екологічної інфраструктури в країнах, де вони діють.

У сучасній економіці, де міжнародний рух капіталу відіграє важливу роль, важливо розуміти, що ефективний розвиток та використання іноземного капіталу може привести до позитивних наслідків для економіки країни, але потребує уважного аналізу та збалансованого підходу до розвитку

економіки та соціальної сфери країни. Важливими факторами успішної інтеграції країни в міжнародний рух капіталу є стабільність економіки, ефективність управління, соціальна відповідальність та здатність до інновацій.

Ще однією важливою складовою міжнародного руху капіталу є валютний ринок. Валютний ринок - це ринок, де обмінюються різні валюти. Цей ринок є важливим елементом міжнародного руху капіталу, оскільки більшість інвестицій здійснюється в іноземній валюті, а також тому, що зміни курсу валют можуть значно вплинути на прибутки та збитки інвесторів [1].

Однією з особливостей валютного ринку є його глобальний характер. Валютний ринок не має жодних географічних обмежень, тому він доступний для участі для будь-якого інвестора з будь-якої точки світу. Це дозволяє інвесторам розширювати свій портфель, розміщуючи кошти в різних валютах та країнах, тим самим зменшуючи ризик втрат.

Валютний ринок є дуже волатильним, тому для успішної участі на ньому необхідно мати великий досвід та глибокі знання про міжнародні фінансові процеси. Для того, щоб зменшити ризик втрат, інвестори можуть використовувати різні фінансові інструменти, такі як опціони та ф'ючерси.

Крім того, міжнародний рух капіталу може викликати різноманітні проблеми для економіки країни, зокрема недостатність капіталу в національній економіці, конкуренцію на ринку праці та підвищення цін. Тому важливо мати ефективні механізми регулювання та контролювання міжнародного руху капіталу, які забезпечать економічну стабільність та зменшать негативний вплив на соціальну сферу [7; 223].

Один з найважливіших механізмів регулювання міжнародного руху капіталу - це система міжнародних фінансових регуляторів, таких як Міжнародний валютний фонд та Світова організація торгівлі. Ці організації розробляють та впроваджують правила та стандарти, які регулюють різні аспекти міжнародного руху капіталу, такі як обмеження на кількість

капіталу, який може виводитись з країни, або правила щодо розкриття інформації про інвестиції.

Країни можуть використовувати різні механізми контролювання міжнародного руху капіталу, такі як податкові ставки на інвестиції, обмеження на іноземні інвестиції у деякі галузі економіки, або обов'язковість розкриття інформації про іноземні інвестиції.

Одним з найважливіших аспектів регулювання міжнародного руху капіталу є боротьба з податковими ухиленнями та уникненням оподаткування. Багато корпорацій використовують міжнародні фінансові структури та різні податкові режими для зменшення свого податкового боргу. Це може призводити до великих втрат доходів для держав та створювати нерівні умови для бізнесу. Тому важливо розробляти та впроваджувати міжнародні стандарти щодо оподаткування корпорацій, що забезпечать більшу прозорість та рівність на світовому рівні [9].

Також важливо забезпечити доступність фінансових ресурсів для країн, що розвиваються. Ці країни часто мають недостатньо капіталу для розвитку власної економіки та залежать від іноземних інвестицій. Проте, міжнародні кредитні організації можуть встановлювати занадто високі вимоги до країн-боржників та ставити надмірні обмеження на їхні економіки. Тому важливо забезпечити цих країн достатній доступ до капіталу за розумними умовами.

Загалом, ефективне регулювання та контроль міжнародного руху капіталу є важливим завданням для забезпечення стабільності світової економіки та соціальної справедливості. Для досягнення цього, потрібно сприяти прозорості та відкритості фінансових процесів, боротися зі спекулятивними операціями та зловживаннями на фінансових ринках, а також забезпечувати рівність та справедливість у міжнародному розподілі капіталу та доходів [7; 318].

Ще одним з важливих механізмів регулювання міжнародного руху капіталу є різноманітні контрольні механізми, такі як обмеження на здійснення зовнішніх інвестицій, валютні резерви, податкові ставки та мита

на зовнішні операції. Держави також можуть встановлювати вимоги до обов'язкової реєстрації та декларування фінансових операцій, що дозволяє відслідковувати рух капіталу та боротися зі спробами виведення грошей за межі країни.

Крім того, міжнародні організації можуть відігравати важливу роль у регулюванні міжнародного руху капіталу. Наприклад, Міжнародний валютний фонд (МВФ) може надавати фінансову підтримку країнам, які стикаються з проблемами зовнішнього балансу платежів, та встановлювати вимоги до держав-боржників. Відносно міжнародного оподаткування, Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) веде роботу з розробки та впровадження міжнародних стандартів щодо оподаткування корпорацій та уникнення подвійного оподаткування.

Також важливо забезпечувати соціальну справедливість у міжнародному розподілі капіталу та доходів. Для цього, держави можуть встановлювати регулюючі механізми, такі як мінімальну заробітну плату та соціальні гарантії для робітників, що забезпечує їм соціальний захист та боротьбу з дискримінацією на робочому місці. Також важливо забезпечувати розвиток економічних та соціальних інфраструктури, що забезпечує більш рівні умови для людей та бізнесу [16].

Незважаючи на важливість міжнародного руху капіталу, він також може мати негативні наслідки для економіки та суспільства. Наприклад, швидкий і непередбачуваний рух капіталу може створювати фінансові кризи та нестабільність на фінансових ринках, а також впливати на валютні курси та інші економічні показники.

Крім того, міжнародний рух капіталу може також мати негативні наслідки для суспільства, особливо для країн з менш розвиненими економіками та бідним населенням. Наприклад, деякі корпорації можуть використовувати дешеву робочу силу та екологічно шкідливі методи виробництва в країнах з низькими стандартами соціального захисту та екології, що може призводити до соціальних та екологічних проблем [17; 55].

Ефективний регулюючий механізм має бути заснований на принципах справедливості та ефективності, забезпечуючи інтереси як інвесторів, так і суспільства в цілому. Наприклад, введення податків на фінансові транзакції може бути одним зі способів зменшення негативного впливу спекулятивних операцій на економіку та суспільство.

Для досягнення цілей регулювання міжнародного руху капіталу необхідна координація зусиль національних та міжнародних організацій. Наприклад, укладення двосторонніх та багатосторонніх угод може забезпечувати більш глибоку інтеграцію економік та розвиток регуляторних стандартів, які дозволяють зменшити негативний вплив міжнародного руху капіталу на економіку та суспільство.

В цілому, міжнародний рух капіталу є важливим фактором розвитку економіки та глобалізації світового господарства, але його регулювання є важливим завданням для забезпечення стабільності та справедливості у світовому економічному середовищі [12; 183].

Отже, міжнародний рух капіталу є важливим елементом світової економіки, який може мати як позитивний, так і негативний вплив на економіку країн. Ефективне регулювання та контроль міжнародного руху капіталу є необхідним для забезпечення стабільності економіки та мінімізації ризиків для соціальної сфери. Країни повинні розробляти та використовувати ефективні механізми регулювання та контролювання міжнародного руху капіталу, щоб захистити національні інтереси та забезпечити стабільність на світовому рівні.

1.3. Особливості міжнародного руху капіталу в умовах глобалізації

Глобалізація, як процес збільшення світової економічної інтеграції, впливає на особливості міжнародного руху капіталу наступними способами:

1. Зростання обсягів міжнародного руху капіталу: Глобалізація сприяє зростанню міжнародної торгівлі і інвестицій, що веде до збільшення міжнародного руху капіталу. Це відбувається завдяки зменшенню бар'єрів на міжнародній торгівлі і інвестиціях, зниженню тарифів та інших обмежень.

Зростання обсягів міжнародного руху капіталу є однією з характерних ознак глобалізації. Це означає, що капітал, або гроші, перетікають через кордони країн і інвестуються у проекти, компанії та інші активи за межами країни походження [19].

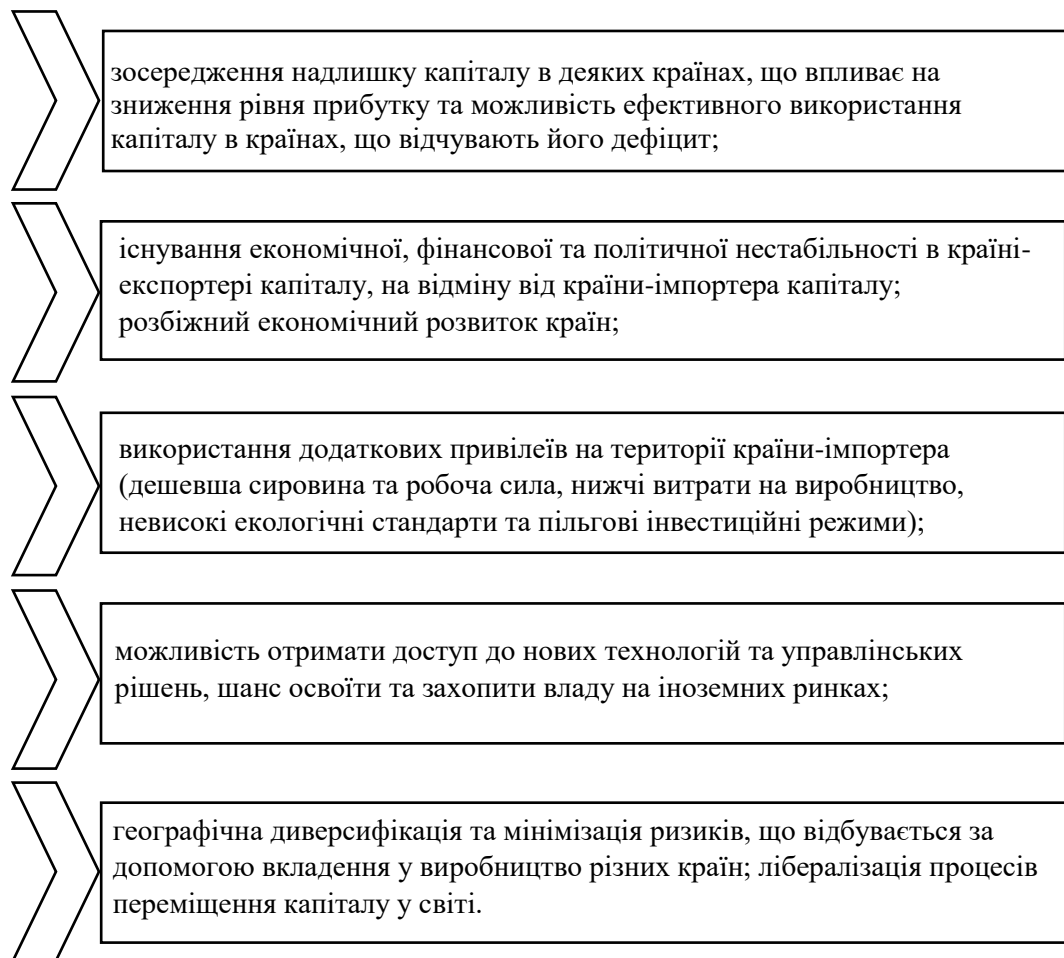

Рис. 1.6 Причини міжнародного руху капіталу

Джерело: сформовано автором на основі [25]

Причинами зростання обсягів міжнародного руху капіталу є різноманітні. По-перше, зниження бар'єрів для міжнародної торгівлі та інвестицій підвищує рівень доступності ринків для інвесторів. По-друге, швидкий розвиток технологій сприяє зростанню мобільності капіталу, адже

інвестиції можуть бути здійснені швидко та дистанційно. По-третє, зміна глобальних економічних тенденцій, таких як зростання кількості інвестиційних фондів та збільшення кількості приватних інвесторів, також сприяє зростанню обсягів міжнародного руху капіталу. Основні причини для міжнародного руху капіталу можна розглянути на рисунку 1.6, де чітко показано, що саме спонукає компанії та країни до розвитку руху капіталу і які переваги можна від цього отримати.

Зростання міжнародного руху капіталу може мати як позитивний, так і негативний вплив на економіку та суспільство країн. Наприклад, великі обсяги інвестицій можуть сприяти розвитку інфраструктури, зростанню виробництва та зайнятості, а також підвищенню рівня життя. Однак, якщо міжнародний рух капіталу не контролюється, то це може призвести до економічної залежності, руйнування малих і середніх підприємств та збільшення рівня соціальної нерівності.

2. Зростання ролі фінансових інструментів: Глобалізація сприяє зростанню ролі фінансових інструментів, таких як акції, облігації та інші цінні папери, у міжнародному руху капіталу. Це дозволяє інвесторам здійснювати інвестиції в будь-який регіон світу.

Зростання ролі фінансових інструментів є ще однією характеристикою глобалізації. Фінансові інструменти є засобом, за допомогою якого можна вести торгівлю, здійснювати інвестиції та забезпечувати фінансову стабільність. Глобалізація привела до того, що фінансові інструменти стали доступнішими та більш розповсюдженими в усьому світі [38].

Однією з причин зростання ролі фінансових інструментів є швидкий розвиток технологій, який дозволяє здійснювати торгівлю та інвестувати в режимі реального часу. Фінансові інструменти також стали більш складними та різноманітними, що дозволяє інвесторам здійснювати більш точні та ризиковані операції.

З одного боку, фінансові інструменти дозволяють компаніям та державам залучати фінансування для розвитку інфраструктури, створення

нових робочих місць та забезпечення зростання економіки. З іншого боку, фінансові інструменти можуть також сприяти фінансовій нестабільності, оскільки незначні зміни в економічних умовах можуть призвести до серйозних змін у фінансових ринках. Також може виникнути проблема фінансової залежності, коли країна стає залежною від іноземних інвесторів, які можуть вимагати від країни виконання певних умов, щоб залишатися на ринку [3; 708].

Також, зростання ролі фінансових інструментів може призвести до зростання нерівності між багатими та бідними країнами, оскільки доступність та ефективність фінансових інструментів залежить від рівня розвитку країн та їхнього фінансового ринку. Найбільш розвинені країни мають більш доступний та ефективний фінансовий ринок, що дає їм перевагу в залученні інвестицій та фінансуванні проектів порівняно з менш розвинутими країнами.

Крім того, зростання ролі фінансових інструментів також може сприяти появі фінансових бульбашок, коли ціни на активи швидко зростають та зменшуються, що може призвести до кризи на фінансовому ринку та негативного впливу на реальну економіку.

Отже, зростання ролі фінансових інструментів є однією з характеристик глобалізації, яка має як позитивні, так і негативні наслідки для економіки та суспільства країн. Важливо забезпечити ефективне регулювання та контроль за фінансовими ринками та інструментами, щоб забезпечити стійкість та стабільність глобальної економіки.

3. Збільшення конкуренції: Глобалізація також збільшує конкуренцію між різними країнами і регіонами, що сприяє зростанню міжнародного руху капіталу. Інвестори шукають нові можливості для заробітку прибутку, тому вони звертають увагу на країни з найбільш вигідними умовами для інвестицій.

Іншою характеристикою глобалізації є збільшення конкуренції на міжнародному ринку. З одного боку, це може стимулювати інновації та

зростання продуктивності, що в свою чергу призведе до зниження цін та покращення якості товарів та послуг для споживачів [20; 108].

З іншого боку, збільшення конкуренції може призвести до зниження заробітної плати та погіршення умов праці в деяких галузях, які не можуть конкурувати з іноземними виробниками. Також, збільшення конкуренції може привести до зниження податків та мит, що може негативно позначитися на соціальній політиці та економічній стабільності держави [44].

Збільшення конкуренції є однією з характеристик глобалізації і має як позитивні, так і негативні наслідки для економіки. Важливо забезпечити ефективне регулювання та контроль за конкуренцією на міжнародному ринку, щоб забезпечити рівні умови для всіх учасників та запобігти негативним наслідкам для соціальної політики та економічної стабільності країн.

4. Зростання ролі міжнародних корпорацій: Глобалізація сприяє зростанню ролі міжнародних корпорацій, які мають можливість вкладати капітал у будь-які країни світу. Ці корпорації зазвичай мають значні ресурси, що дозволяє їм вести більш активну політику інвестування.

Ще однією характеристикою глобалізації є зростання ролі міжнародних корпорацій. Міжнародні корпорації є великими гравцями на міжнародному ринку, вони мають значний вплив на економіку та суспільство країн, в яких вони діють.

З одного боку, міжнародні корпорації можуть стимулювати економічне зростання та інновації, що може призвести до підвищення рівня життя в цілих регіонах. Вони також можуть створювати нові робочі місця та покращувати технологічний розвиток [14].

З іншого боку, міжнародні корпорації можуть мати негативний вплив на економіку та суспільство. Вони можуть здійснювати дискримінацію на підставі статусу роботи, віку, статі, національності тощо. Також вони можуть мінімізувати витрати, працюючи в країнах зі слабкими правами праці та низькою заробітною платою. Це може впливати на створення нерівності між

різними країнами та збільшувати нерівність всередині країн.

Також важливо враховувати те, що міжнародні корпорації мають значний вплив на глобальну економіку та політику. Вони можуть впливати на формування законодавства та регулювання діяльності урядів різних країн. Це може мати наслідки для національної суверенності країн та призвести до зменшення впливу національних урядів на вирішення важливих економічних та соціальних питань.

Таким чином, зростання ролі міжнародних корпорацій в умовах глобалізації може мати як позитивні, так і негативні наслідки для економіки та суспільства. Важливо забезпечити баланс між захистом прав корпорацій та захистом прав споживачів та працівників, а також розвиток національної економіки в контексті глобального ринку та конкуренції. Крім того, потрібно забезпечити розвиток ефективних механізмів регулювання та контролю за діяльністю міжнародних корпорацій, які забезпечать сталий розвиток та добробут усіх учасників економічного процесу [17; 80].

5. Зростання ролі капіталу з країн з низькими витратами виробництва: Глобалізація сприяє зростанню ролі країн з низькими витратами виробництва, які надають інвесторам можливість отримати високий рівень прибутку. Це може призвести до переміщення капіталу з країн з високими витратами виробництва в країни з низькими витратами виробництва.

Іншим важливим аспектом зростання міжнародного руху капіталу в умовах глобалізації є збільшення ролі капіталу з країн з низькими витратами виробництва. У зв'язку з цим, багато компаній переносять свої виробничі потужності в країни з більш низькими витратами на працю та більш сприятливою бізнес-середовищем.

З одного боку, зниження витрат на виробництво може дозволити компаніям збільшувати свою прибутковість та конкурентоспроможність на глобальному ринку. З іншого боку, це може мати негативний вплив на промисловість та зайнятість в країнах з високими витратами на працю, що

може призвести до зростання безробіття та зменшення рівня життя населення.

Крім того, перенесення виробництва в країни з низькими витратами на працю може також мати негативний вплив на екологію та здоров'я населення, оскільки у таких країнах можуть бути менш суворі стандарти охорони довкілля та працівників [47; 12].

Зростання ролі капіталу з країн з низькими витратами виробництва в умовах глобалізації потребує ретельного аналізу та балансу між захистом прав споживачів та працівників, конкурентоспроможністю національної економіки та здоров'ям людей та довкіллям.

6. Збільшення ризиків: Глобалізація також збільшує ризики міжнародного руху капіталу. Залежність різних країн від міжнародних ринків та інвестицій може призвести до великих економічних труднощів у випадку виникнення кризи на одному з цих ринків.

7. Зростання впливу регулюючих органів: Глобалізація також зробила вплив на регулюючі органи. Ці органи тепер зазвичай звертають більше уваги на міжнародну координацію і регулювання міжнародного руху капіталу, щоб запобігти фінансовій нестабільності.

8. Вплив на розвиток країн: Глобалізація також має значний вплив на розвиток країн. Міжнародний рух капіталу може допомогти в економічному зростанні країн, забезпечуючи необхідні інвестиції для розвитку інфраструктури та інших галузей. З іншого боку, нерівний розподіл капіталу між країнами може призвести до збільшення економічної нерівності.

9. Нерівномірний розвиток ринків: Глобалізація може також призвести до нерівномірного розвитку ринків. Наприклад, багаті країни можуть мати більш доступні ресурси для входження на міжнародні ринки, ніж країни з меншим рівнем економічного розвитку. Це може призвести до збільшення конкуренції на ринках інвестицій між багатими та бідними країнами.

10. Вплив на економічну політику: Глобалізація також впливає на економічну політику країн. Країни, що отримують інвестиції від міжнародного капіталу, зазвичай змушені відповідати на вимоги інвесторів, зокрема щодо податкової політики, регулювання та інших аспектів економіки. Це може призвести до зменшення контролю країн над своєю економікою та збільшення залежності від іноземного капіталу.

Глобалізація зробила міжнародний рух капіталу більш швидким, зручним і доступним, але при цьому вона також призвела до збільшення ризиків та викликала необхідність більш активного регулювання.

Рис. 1.7. Класифікація чинників переміщення МРК

Джерело: сформовано автором на основі [11]

Узагалі, глобалізація має значний вплив на міжнародний рух капіталу та на економіку країн. Хоча вона може призвести до зростання економічного зростання та розвитку, вона також може мати негативні наслідки, зокрема негативний вплив глобалізації може проявлятися у вигляді збільшення економічної нерівності між країнами, створення труднощів для розвитку маленьких та віддалених економік, зниження рівня зайнятості та зростання

соціальної напруги [50; 111].

Крім того, глобалізація може впливати на довкілля, зокрема через зростання попиту на ресурси та збільшення обсягів виробництва. Це може мати негативний вплив на природні ресурси та клімат.

Міжнародний рух капіталу є важливою складовою глобалізації, але його наслідки неоднозначні. Для того, щоб забезпечити максимальні користі від глобалізації та міжнародного руху капіталу, необхідно розробляти ефективні механізми регулювання та контролю за цим процесом.

РОЗДІЛ 2. МІЖНАРОДНИЙ РУХ КАПІТАЛУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ТА ВПЛИВУ НА СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ

2.1. Світові тенденції міжнародного руху капіталу

В умовах глобалізації характер і наслідки експорту капіталу принципово відрізняються від того, що було в 20 столітті. По-перше, відбулася зміна балансу сил між країнами-експортерами капіталу.

До початку Першої світової війни Великобританія була лідером експорту капіталу, за нею йшли Франція та Бельгія. Період між двома світовими війнами був відзначений нестабільністю та економічною депресією. Рівень інвестицій падає в усіх країнах світу.

Після війни виникли нові форми інтернаціоналізації капіталу та виробництва. Це експорт патентів і ліцензій, «ноу-хау», консалтингові послуги в галузі інжинірингу, організаційні та управлінські послуги. Найбільшу площу за обсягом займали ліцензійні угоди. При цьому спочатку ліцензії передавалися через внутрішні канали ТНК [27].

Але з 70-х років швидко зростала частка корпоративних контрактів від різних країн. Між 1975 і 1990 роками їхня частка ліцензійних угод зросла з 17% до 40%. Крім того, широко поширені угоди про надання технічної допомоги, маркетингових послуг та іншої інтелектуальної допомоги. В експорті капіталу вагоме місце займають також контракти (угоди) про передачу компаній під ключ.

З часом була змінена не лише форма інвестування. Змінився також напрямок руху міжнародного капіталу. Після Другої світової війни потоки капіталу зі США були спрямовані на реконструкцію європейських країн, але ситуація почала істотно змінюватися з середини 1970-х років. Коли європейські країни оговталися після війни та збільшили експорт, вони самі стали інвесторами. І так з середини 90-х років. Приблизно 40% світових

фінансових активів вже контролювалися японським капіталом, а американському капіталу належала близько половини з них.

Загалом до середини ХХ століття більша частина капіталу вивозилася до країн, що розвиваються. Тоді на розвинені країни припадало менше третини ПІІ Проте до кінця сторіччя основна частина експорту капіталу припадала на взаємні інвестиції між розвиненими країнами [20, 33].

Таблиця 2.1.

Прямі іноземні інвестиції деяких країн світу за 2022 рік

Номер в рейтингу Світового банку	Країна	Фонд ПІІ (млн дол. США)	Чистий приплив, як відсоток ВВП
1	США	388 078,000	1,524%
2	Китай	180 166,881	1,003%
3	Сінгапур	140 844,052	30,173%
4	Гонконг	120 951,629	33,613%
5	Франція	105 424,958	3,788%
6	Бразилія	91 502,104	4,765%
7	Австралія	67 118,916	4,006%
8	Канада	53 705,242	2,510%
9	Швеція	50 046,398	8,541%
10	Індія	49 940,258	1,475%
11	Японія	47 522,407	1,123%
12	Німеччина	47 374,917	1,163%
13	Великобританія	44 126,903	1,437%
17	Польща	35 305,000	5,130%
20	Швейцарія	27 707,326	3,430%
33	Румунія	11 882,526	3,944%
43	Фінляндія	9 139,669	3,255%
69	Грузія	2 033,803	8,266%
85	Латвія	1 216,506	2,956%
123	Україна	366,000	0,228%
197	Нідерланди	- 11 506,546	-1,161%
198	Угорщина	- 13 984,795	-7,822%
199	росія	- 40 043,500	-1,787%
201	Люксембург	- 322 053,781	-391,437%

Джерело: складено автором на основі [32]

В таблиці 2.1 представимо статистику прямих іноземних інвестицій (ПІІ) України та ряду інших держав у 2022 році.

Сучасні прямі інвестиції в основному спрямовані в розвинені країни, а не в країни, що розвиваються, і їх головним результатом є не надмірна експлуатація чи «завоювання слаборозвинених країн», а радше взаємозв'язок економік і капіталу, а не надприбутки та підвищення ефективності.

Що стосується інвестицій у цінні папери, через інтернаціоналізацію капіталу через діяльність міжнародних компаній (МК) і постійний рух фондових ринків, валютних ринків та фінансових установ неможливо розрізнити внутрішні та зовнішні інвестиції та їх неможливо оцінити. Грошові потоки на світовій арені в межах обмежень цін на ринок капіталу, що швидко розширюються [30].

Змінюється також роль гірничодобувної та переробної промисловості як сфери застосування іноземного капіталу. Частка обробної промисловості в загальному обсязі іноземних інвестицій стрімко зростає, а також значно скоротилася сировина.

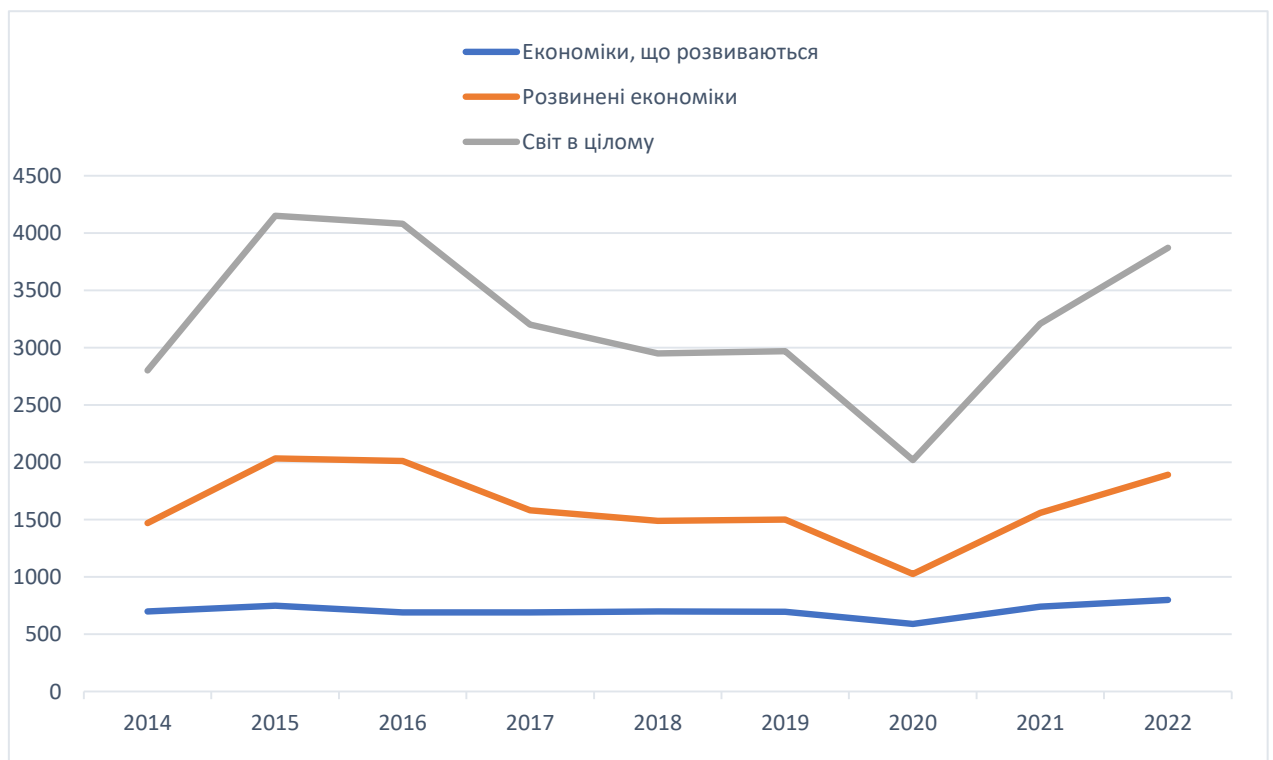

Рис. 2.1. Приплив прямих зарубіжних інвестицій у 2014-2022 рр., загальносвітовий та за групами країн, млрд. дол. США.

Джерело: сформовано згідно [57]

На кінець 20 ст. розрив між зростанням виробництва за кордоном на основі експорту капіталу та фізичного експорту збільшився. У розвинених країнах він зріс майже втричі. Ще одна тенденція, пов'язана з нею - це збільшення реінвестування.

Сьогодні прибуток від експортованого капіталу все частіше реінвестується в розвиток виробництва в країні-одержувачі, а не повертається на батьківщину. Згідно з наявними даними, глобальні потоки прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у 2022 році становили 1,58 трильйона доларів США, що на 645 доларів США більше порівняно з надзвичайно низьким (через пандемію) рівнем у 2020 році (Рисунок 2.1).

Економічне відновлення набирає значних обертів завдяки бурхливому ринку М&А («злиття або поглинання») та швидкому зростанню міжнародного проектного фінансування через слабкі умови фінансування та великі пакети стимулювання інфраструктури.

Однак у 2022 році глобальне міжнародне ділове та транскордонне інвестиційне середовище зазнало величезних змін. Крім довгострокових наслідків пандемії, війна в Україні спричиняє три глобальні кризи в багатьох країнах світу: паливну, фінансову та продовольчу. Таким чином, невизначеність інвесторів, ймовірно, чинить значний тиск на глобальні ПІІ у 2022 році. Інші фактори також будуть впливати на ПІІ у 2022-2023 роках. Спалах коронавірусу (COVID-19) у Китаї та відновлення карантину в секторах, які відіграють важливу роль у глобальних ланцюгах доданої вартості (GVC), можуть ще більше зменшити інвестиції в нові галузі, що інтенсивно займаються GVC. Спостерігається очікуване підвищення процентних ставок у великих економіках [54].

Значне зростання інфляції сповільнить ринок М&А та сповільнить зростання міжнародного проектного фінансування. Негативні настрої на фінансових ринках і ознаки загрозованої рецесії можуть прискорити скорочення прямих іноземних інвестицій.

Є також кілька стабілізуючих факторів. Широкомасштабні програми

державної підтримки інвестицій в інфраструктуру (реалізовані протягом багаторічного періоду) можуть забезпечити мінімальні рівні міжнародного проектного фінансування. Транскордонні «злиття та поглинання» та транскордонні фінансові операції транснаціональних корпорацій (ТНК) ще не втратили своєї сили. Дивлячись на структуру потоків ПІІ у 2021 році, деякі основні регіони-реципієнти, особливо Європа, історично залишалися відносно низькими.

Однак загальні темпи зростання найімовірніше не збережуться, як у 2021 році. Глобальні потоки ПІІ, швидше за все, будуть знижуватися у 2022 році або, у кращому випадку, залишаться незмінними. Нова проектна діяльність показала ознаки підвищеного ухилення інвесторів від ризику. Станом на перший квартал 2022 року дані показують, що кількість нових проектів скоротилася на 21%, а міжнародних угод про проектне фінансування – на 4%.

Відродження ПІІ у 2021 році сприяло зростанню в усіх регіонах. Однак майже три чверті світового зростання відбувається за рахунок зростання в розвинених країнах. Надходження досягли 746 мільярдів доларів США, що вдвічі перевищує рівень 2020 року. Це зростання відбулося в основному завдяки транзакціям М&А та високим рівням нерозподіленого прибутку транснаціональних компаній. Це, у свою чергу, призвело до великих внутрішньофірмових потоків і великих коливань прямих іноземних інвестицій у великих центрах інвестицій. Результатом рекордних прибутків транснаціональних компаній є доволі значний рівень нерозподіленого прибутку у 2021 році. Рентабельність 5000 найбільших транснаціональних компаній подвоїлася до понад 8% продажів. Причиною високих прибутків, особливо в розвинених країнах, стало вивільнення відкладеного попиту та нижчі витрати на фінансування, а також сильна державна підтримка [50; 144].

Незважаючи на високі прибутки, бажання транснаціональних корпорацій інвестувати в нові закордонні виробничі активи залишається

слабким. Фінансування міжнародних проєктів, орієнтованих на інфраструктуру, зросло на 68% у 2021 році, а транскордонні злиття та поглинання – на 43%, нові інвестиції зросли лише на 11%, що все ще на п'яту частину нижче рівня до пандемії. Загальні інвестиції зросли на 15% до 659 мільярдів доларів, але залишилися на тому ж рівні в країнах, що розвиваються, рівень їх склав 259 мільярдів доларів, показуючи стагнацію. Так як нові інвестиції в промисловість для перспектив розвитку та економічного зростання мають вирішальне значення, то це викликає занепокоєння [13].

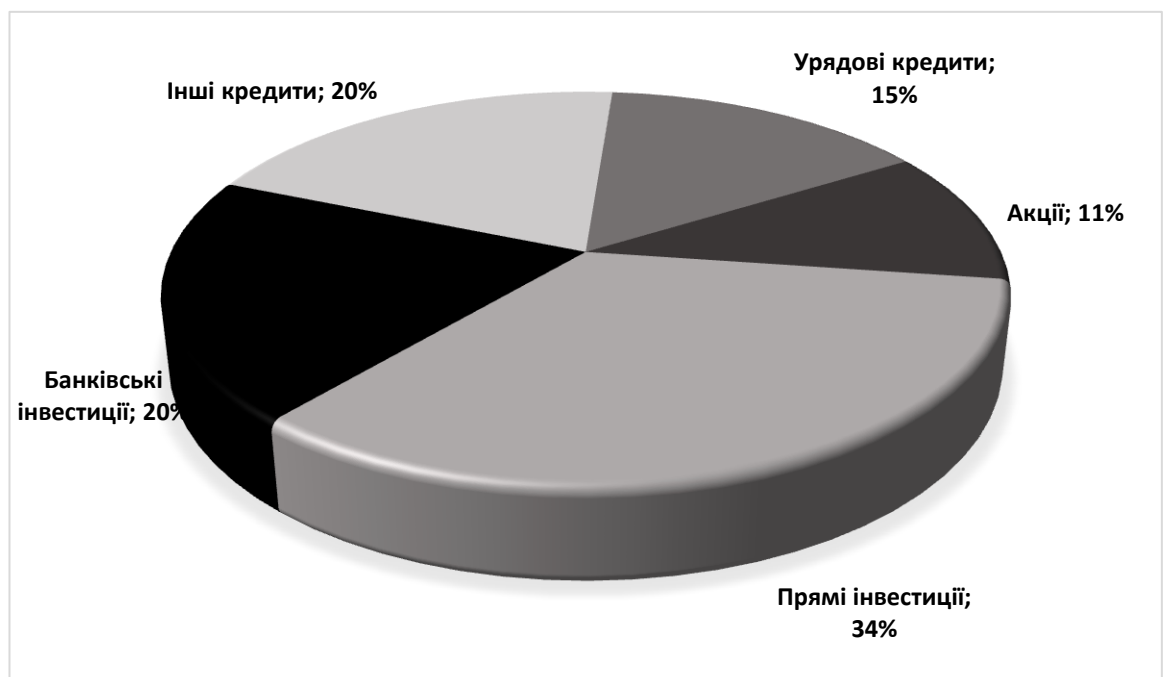

Рис. 2.2. Типологія потоків капіталу в економіку країн, що розвиваються

Джерело: побудовано автором згідно даних [53].

Потоки ПІІ до країн, що розвиваються, зростали повільніше, ніж до розвинених регіонів, але все ж зросли на 30% до 837 мільярдів доларів. Це збільшення стало насамперед результатом потужного зростання в Азії, покращення економіки в Африці та часткового відновлення в Південній Америці та Карибському басейні. Частка країн, що розвиваються, у світових фінансових потоках залишається трохи більше 50%.

Потоки прямих іноземних інвестицій в Африку зросли з \$39 млрд до

\$83 млрд у 2020 році. Більшість країн-реципієнтів зазнали помірного зростання прямих іноземних інвестицій. У Азії, що розвивається, прямі іноземні інвестиції зросли до рекордного рівня третій рік поспіль, досягнувши 619 мільярдів доларів, незважаючи на триваючу пандемію COVID-19. ПІІ в Карибський басейн та Латинську Америку зросли на 56% до 134 мільярдів доларів. Більшість економік відновилися, і лише деякі зазнали подальшого спаду [27].

Потоки ПІІ до структурно слабких, крихких і малих економік зросли на 15% до 39 мільярдів доларів. Потік до найменш розвинених країн (НРД), країн, що не мають виходу до моря, і малих острівних країн.

У 2021 році це становило лише 2,5% від загального обсягу у світі, порівняно з 3,5% у 2020 році. Вже у 2021 році закордонні інвестиції транснаціональних компаній у розвинених економіках зросли більш ніж удвічі – з 483 мільярдів доларів США до 1,3 трильйона доларів США. Їх частка у світових прямих іноземних інвестиціях зросла до трьох чвертей світового відтоку. Це зростання було зумовлене в основному рекордними реінвестованими прибутками та високим рівнем активності М&А. Загальний обсяг іноземних інвестицій європейських транснаціональних компаній підскочив до 552 мільярдів доларів США з надзвичайно низького рівня в -21 мільярд доларів США у 2020 році [21].

Відтік із Північної Америки досяг рекордних 493 мільярдів доларів. Закордонні інвестиції транснаціональних компаній США зросли на 72% і досягли 403 мільярдів доларів США. Потоки до Європейського Союзу (ЄС) і Великобританії подвоїлися, а потоки до Мексики зросли майже втричі.

Прямі іноземні інвестиції з інших розвинутих країн зросли на 52% до 225 мільярдів доларів, головним чином завдяки зростанню японських і корейських транснаціональних компаній. Вартість закордонної інвестиційної діяльності транснаціональних компаній у країнах, що розвиваються, зросла на 18% до 438 мільярдів доларів США. Навіть під час пандемії країни, що розвиваються, в Азії залишаються основним джерелом інвестицій. Вивезення

іноземних інвестицій у регіон зросло на 4% до 394 мільярдів доларів, що становить майже чверть світового відтоку у 2021 році.

Незважаючи на загальне збільшення зовнішніх інвестицій в Азію, що розвивається, у 2021 році компанії з регіону здійснили менше придбань. Транскордонні «злиття та поглинання» впали на 35% до 45 мільярдів доларів. Придбання транснаціональними компаніями зі Східної Азії, головним чином Китаю, різко впали лише до 6,3 мільярда доларів з 44 мільярдів доларів у 2020 році. [22; 334].

У 2021 році міжнародні інвестиції в галузі, які дозволяють країнам, що розвиваються, досягти Цілей сталого розвитку (ЦСР), зросли на 70%. Загальна оголошена вартість нових венчурних інвестицій і міжнародні угоди щодо фінансування проектів у секторах, що відповідають Цілям сталого розвитку, зросли майже на 20% порівняно з рівнем до пандемії. Однак більша частина зростання відбувається за рахунок відновлюваної енергії. Інвестиційна діяльність в інших секторах, пов'язаних з ЦСР, включаючи інфраструктуру, продовольство та сільське господарство, охорону здоров'я та водопостачання, санітарію та гігієну (табл. 2.2).

Таблиця 2.2.

Міжнародні приватні інвестиції в сектори, які відповідають ЦСР

Назва галузі	Кількість наявних проектів у порівнянні з періодом до початку пандемії, %
Інфраструктура	-11
Відновлювальна енергетика	+2
WASH (водопостачання, санітарія та гігієна)	-9
Сільське господарство та харчова промисловість	-35
Охорона здоров'я	-25
Освіта	+17

Найменш розвинені країни мають менші інвестиції в ЦСР, ніж інші країни, що розвиваються, і шкідливий вплив пандемії залишається високим. Частка загальних інвестицій у сталий розвиток у країнах, що розвиваються (включно з початковим фінансуванням та міжнародним проектним фінансуванням), що надходять до найменш розвинених країн, впала до 15% у

2021 році в порівнянні з 19% у 2020 році . Їхня частка від кількості проектів впала з 9% до 6%. Міжнародне проектне фінансування стає все більш важливим для інвестування в цілі розвитку та боротьби зі зміною клімату. Високі темпи зростання міжнародного проектного фінансування можна пояснити сприятливими умовами фінансування, інфраструктурними стимулами та великим інтересом інвесторів фінансового ринку до участі у великомасштабних проектах, які потребують кількох фінансистів.

Порівнюючи 100 найкращих традиційних ТНК з оновленим рейтингом 100 найкращих цифрових транснаціональних корпорацій і новим набором даних інвестиційних проектів малого та середнього бізнесу, можна помітити різкий контраст інвестиційних тенденцій: за останні п'ять років продажі ТНК цифровими ТНК темпи зростання становлять п'ять разів більше, ніж у традиційних підприємств, і епідемія дала величезний поштовх цьому процесу.

Традиційні багатонаціональні компанії більше залучені до інвестицій у нові підприємства, тоді як цифрові транснаціональні компанії більше залучені до «злиттів і поглинань». Цифровим транснаціональним компаніям потрібні відносно невеликі інвестиції у фізичні активи, щоб вийти на зовнішні ринки. Міжнародне виробництво як цифровими, так і великими транснаціональними компаніями продовжує зростати, хоча й різними темпами. Детальний порівняльний аналіз основних форм міжнародного руху капіталу подано в таблиці 2.3. Навпаки, прямі іноземні інвестиції в малі та середні підприємства стрімко скоротилися. У результаті частка цих компаній у нових інвестиційних проектах за останні п'ять років впала з 5,7% до 1,3%.

Дивлячись конкретно на інвестиційну поведінку цифрових транснаціональних компаній, хоча вони відносно мало інвестують у нові проекти, ми бачимо, що їхній потенційний внесок у розвиток цифрової економіки величезний. Окрім логістики та підтримки продажів (42% нових інвестиційних проектів), транснаціональні цифрові компанії також будують офіси професійних послуг (24%), науково-дослідні центри (14%) та Інтернет-

інфраструктуру (10%). Понад третина проектів цифрових багатонаціональних компаній розташовані в країнах, що розвиваються [39].

Таблиця 2.3.

Порівняльний аналіз прямого та портфельного інвестування, як основних форм світового руху капіталу

Ознака	Прямі іноземні інвестиції	Портфельні інвестиції
Мета інвестора	Отримання прибутку і контролю над компанією	Отримання прибутку у вигляді відсотків та дивідендів
Намір інвестора	Проведення підприємницької діяльності з ціллю отримання прибутку (доходу)	Використання різниці відсоткових ставок чи відмінностей в оподаткуванні
Об'єкт інвестування	Майно, ноу-хау, цінні папери, основні і обігові засоби	Інвестиція лише в цінні папери
Тривалість	Довгостроковий	Короткостроковий та середньостроковий
Рентабельність	Висока	Низька
Наявність контролю над об'єктом інвестування	Отримання контролю над фірмою	Контроль відсутній
Фактори, що беруть участь у перетині кордонів	Технології, методи управління, фінансові та матеріальні активи	Фінансові ресурси
Вплив на економіку країни-реципієнта	Прямий та тривалий в часі вплив	Значний вплив відсутній
Спільні ознаки	Отримання прибутку	

Джерело: складено згідно [33].

Натомість, якщо ми подивимося на найменші транснаціональні компанії, зниження їхніх закордонних інвестицій у 2020 та 2021 роках можна пояснити економічними наслідками пандемії COVID-19, яка особливо сильно

вдарила по малому бізнесу. Однак цей спад почався задовго до спалаху, що свідчить про те, що довгострокові фактори перешкоджають інтернаціоналізації МСП.

Ці фактори включають нерівний доступ до фінансування, зростаючий цифровий розрив між малими та великими підприємствами, триваючу концентрацію міжнародного бізнесу та, з точки зору політики, відсутність заходів сприяння інвестиціям для МСП. Погіршення політичного середовища для міжнародної торгівлі та інвестицій також більше впливає на МСП, ніж на великі транснаціональні компанії [41; 68].

2.2. Оцінка впливу глобалізації на міжнародний рух капіталу

Експерти Міжнародного валютного фонду (МВФ) оцінюють глобалізацію економіки як «зростаючу економічну взаємну залежність країн всього світу в результаті зростання обсягу і різноманітності транскордонних трансакцій послуг, товарів і міжнародних рухів капіталу, а також завдяки усе швидшій і ширшій дифузії технологій».

Головний вектор глобалізації – глобалізація капіталу, що проявляється у зростаючому обсязі щорічно циркулюючих по планеті коштів, які беруть участь у щоденних укладених угодах на валютних ринках світу. Та набагато глибший вплив на глобалізацію економіки спричиняє міжнародний рух довготермінового капіталу у формі прямих та портфельних інвестицій [22].

Одним із головних проявів процесу глобалізації світової економіки, а також викликом є поява глобальних фінансових ринків, на яких транснаціональні компанії відіграють життєво важливу роль. Цей процес досягається за допомогою механізмів монетарної та фінансової лібералізації, що створює нові вимоги до державного нагляду за економікою та її фінансовим сектором. У цьому контексті країни з перехідною економікою перебувають у найскладнішому становищі, оскільки їх грошово-кредитна та фінансова системи все ще перебувають на стадії формування, щоб

забезпечити стійке економічне зростання та адекватно протистояти зовнішнім вибухам. Крім того, наслідки цієї небезпеки доволі серйозні для держав зі слабкими фінансовими установами [40; 125].

Фінансова глобалізація є останнім етапом процесу інтернаціоналізації, який реалізує перерозподіл міжнародних потоків грошового капіталу через різні країни та світові фінансові ринки. Процес фінансової глобалізації пов'язаний не лише з розширенням операційних масштабів світових фінансових ринків, а й із зміцненням взаємозв'язків між основними секторами. Межі між різними частинами глобальних фінансових ринків стираються, а взаємозв'язки між фінансовими ринками в різних країнах посилюються. У результаті потрясіння на окремих фінансових ринках все більше впливають на фінансові ринки інших країн. Процес економічної глобалізації створює умови для експорту власних витрат в інші країни, розриваючи багато раніше тісно пов'язаних макроекономічних параметрів, таких як продуктивність праці та заробітна плата (і потреби в платоспроможності), або співвідношення між заощадженнями та заощадженнями. інвестувати.

Фінансово-економічна криза 2009 року наочно вказала на роль міжнародних фінансових організацій у антикризовому регулюванні світової економіки, у тому числі регулюванні фінансового ринку. Криза виявила у їх діяльності недоліки і підтвердила гостру необхідність спільного, наднаціонального і міжнародного регулювання світової економіки.

Останніми найбільшими потрясіннями для світової економіки, а отже міжнародного руху капіталу стали COVID-19 і повномасштабне вторгнення РФ в Україну.

У 2019 році ситуація на світовому інвестиційному ринку була вельми позитивною, адже практично у всіх регіонах світу інвестиції почали зростати. Лише в Африці та Азії ПШ скоротилися на 6 млрд і 25 млрд доларів відповідно. Отже, можна констатувати, що після просідання 2018 року, у 2019 році потоки ПШ повернулися до показників 2017 року, але вже в 2020

році свої корективи внесла пандемія COVID-19. Економічна інтеграція у сфері інвестицій і торгівлі легко поширила економічну кризу в окремих країнах на всі регіони світу [35]. У 2019 році потік ПІІ в розвинених економіках зріс на 5% до 800 мільярдів доларів порівняно з 761 мільярдом доларів у попередньому році. Незважаючи на доволі слабкі макроекономічні показники та політичну невизначеність для інвесторів, включаючи торговельну напруженість і Brexit, відбулося зростання. У країнах, що розвиваються, цей показник дещо знизився (на 2%) до 685 млрд дол. [54].

За цей час на світовій арені інвестицій зросла роль соціальних, екологічних та управлінських факторів при прийнятті інвестиційних рішень. Це можна пояснити глобальним рухом до сталого розвитку.

Проте карантин суттєво вдарив по всіх секторах світової економіки – від туризму до торгівлі, а це, своєю чергою, сповільнило світове виробництво і призупинило поступлення інвестицій до ряду підприємств. Статистика засвідчує зростання світового ВВП за період з 2009 по 2019 рік із різким падінням у 2020 році. Погіршення економічної ситуації на всіх світових ринках, у тому числі на ринку інвестицій, спричинило зміну динаміки світового ВВП від зростання майже на 3% у попередньому році до падіння вдвічі – у 2020 році рівень цього показника становив -3% [17]. Так, Світовий банк зазначив, що світовий ВВП у 2020 році впав на 5,2%. Останній раз подібна ситуація спостерігалася під час Другої світової війни.

Глобальні потоки прямих іноземних інвестицій (ПІІ) впали на 35 % у 2020 році до 1 трильйона доларів з 1,5 трильйона доларів 2019 року. Карантини в усьому світі у відповідь на пандемію COVID-19 сповільнили існуючі інвестиційні проекти, а перспектива рецесії змусили багатонаціональні підприємства (ТНК) здійснити переоцінку нових проектів. Падіння значною мірою було спрямоване в бік розвинутих економік, де ПІІ впали на 58 %, частково через корпоративну реструктуризацію та внутрішньофірмові фінансові потоки. Прямі іноземні інвестиції в економіки, які розвиваються, впали на більш помірні 8%, основним чином через стійкі

потоки в Азії. У результаті на економіки, які розвиваються, припадає дві третіх глобальних прямих портфельних інвестицій, порівняно з трохи менше ніж 50% у 2019 році. Структура прямих іноземних інвестицій різко контрастувала з моделлю нової проектної діяльності, де країни, що розвиваються, несуть на собі основний тягар інвестиційного спаду. У цих країнах кількість нових оголошених проектів за період пандемії скоротилася на 42%, а кількість міжнародних угод про фінансування проектів, важливих для інфраструктури, – на 14%. Це можна порівняти з 19-% скороченням інвестицій у нові проекти та 8-% збільшенням міжнародного проектного фінансування в розвинутих економіках [55].

Усі компоненти ПІІ скоротилися. Загальне скорочення нових проектів у поєднанні з уповільненням транскордонних операцій “злиття або поглинання” призвело до падіння інвестиційних потоків акцій більш ніж на 50%. Оскільки прибуток ТНК знизився в середньому на 36%, реінвестований прибуток іноземних філій – значна частина ПІІ у звичайні роки – також впав. Проте, основний вплив коронавірусу на глобальні ПІІ припав на першу половину 2020 року.

У другій половині транскордонні операції “злиття або поглинання” та міжнародні угоди з фінансування проектів значною мірою відновилися. Але інвестиції з нуля, важливіші для країн, що розвиваються, продовжували свою негативну тенденцію протягом 2020 року та в першому кварталі 2021 року. Падіння потоків ПІІ у регіонах, що розвиваються, було нерівномірним: у Латинській Америці та Карибському басейні -45 %, а в Африці -16 %. Навпаки, потоки до Азії зросли на 4 %, в результаті чого на цей регіон припадала половина світових ПІІ у 2020 році. ПІІ до країн з перехідною економікою впали на 58 %.

Пандемія ще більше погіршила ПІІ в структурно слабких і вразливих економіках. Незважаючи на те, що надходження в найменш розвинені країни залишалися стабільними, заявлені інвестиції у нові підприємства скоротилися вдвічі, а міжнародні угоди з проектного фінансування – на

третину [57].

У 2020 році багатонаціональні підприємства(ТНК) з розвинутих країн скоротили свої інвестиції за кордон на 56% до 347 мільярдів доларів США – найнижчого значення з 1996 року. У результаті їхня частка у глобальних зовнішніх ПІІ впала до рекордно низького рівня – 47%. Як і у випадку з надходженнями, зниження інвестицій з економік основних інвесторів було посилене високою волатильністю фінансових потоків. Сукупні зовнішні інвестиції європейських ТНК впали на 80 % до 74 мільярдів доларів. У Нідерландах, Німеччині, Ірландії та Сполученому Королівстві відтік скоротився. Відтік із Сполучених Штатів залишився на рівні 93 мільярдів доларів. Інвестиції японських ТНК – найбільших зовнішніх інвесторів за останні два роки – впали вдвічі до 116 мільярдів доларів. Вартість інвестиційної діяльності за кордоном ТНК країн, що розвиваються, знизилася на 7% і досягла 387 мільярдів доларів. Зовнішні інвестиції латиноамериканських ТНК стали негативними на рівні 3,5 мільярдів доларів через негативний відтік із Бразилії та менші інвестиції з Мексики та Колумбії.

Проте відтік ПІІ з Азії зріс на 7 % до 389 мільярдів доларів, що зробило її єдиним регіоном, де було зафіксовано зростання відтоку. Зростання відбулося завдяки значному відтоку з Гонконгу (Китай) і Таїланду. ПІІ з Китаю стабілізувалися на рівні 133 мільярдів доларів, що зробило країну найбільшим інвестором у світі. Тривале розширення китайських ТНК і поточні проекти ініціативи «Один пояс - один шлях» сприяли відтоку в 2020 році.

Отож, спалах COVID-19 вкінці 2019 року призвів до небаченого відтоку міжнародного капіталу з держав, зумовленого продажем іноземними інвесторами портфельних активів. Масштаби та швидкість відтоку в умовах поточної кризи були приблизно в чотири рази більшими, ніж під час фінансової кризи 2008 року. Станом на 2 квартал 2020 року є деякі ознаки стабілізації, хоча прогноз залишається крихким, а глобальна невизначеність

продовжує обтяжувати довіру світових інвесторів.

В умовах гострої нестачі доларової ліквідності центральні банки країн втручалися на валютний ринок, підтримуючи девальвацію валют, а кілька центральних банків встановили або розширили потреби вдаватися до контролю над капіталом стосовно відтоку, а відповіді в частині потоків капіталу загалом зосереджувались на послабленні правил надходження коштів, збільшенні доступу до іноземного фінансування та зменшенні ліквідності. Валютні заходи стали надважливою частиною політичних інструментів, включаючи диференційовані вимоги до резервів та коефіцієнти ліквідності, а також обмеження похідних валют [14; 42].

Таблиця 2.4.

Динаміка обсягів світової торгівлі та реального ВВП

	Значення показників по роках					
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Темп росту обсягу світової торгівлі товарами	4,9	3,2	0,2	-5,3	8,0	4,1
Темп росту світового ВВП	3,3	3,0	2,4	-3,8	5,1	3,8

Джерело: складено на основі [60].

Відновлення після рецесії, що була спричинена пандемією, сповільнюється через спалахи COVID-19, які досі тривають і зменшення підтримки політики.

Інфляція зростає в багатьох країнах, і великі економіки підвищують відсоткові ставки, щоб керувати нею. Збої у світовій торгівлі та інвестиціях стримають зростання в країнах, які розвиваються, і посилюють тиск на ціни, особливо коли уряди введуть торговельні обмеження для захисту своєї економіки.

Сполучені Штати, Великобританія, ЄС та інші союзники запровадили безпрецедентні та широкі санкції проти РФ як відповідь на її агресивне

повномасштабне вторгнення в Україну. Ці санкції включають наступне:

- заморожування активів російських політиків, чиновників та олігархів; виведення семи російських банків з платіжної системи SWIFT;
- заборона операцій між значною кількістю російських фінансово-кредитних установ та організацій і американськими контрагентами;
- замороження всіх іноземних активів російського ЦБ;
- обмеження експорту продукції, що використовується в електроніці, автомобільній промисловості, авіації та нафтопереробній промисловості, серед іншого, до Росії;
- та інші фінансово-економічні санкції.

Сполучені Штати, Великобританія та ЄС заборонили імпорт російської нафти та газу та планують скоротити закупівлі. Список збільшується, оскільки країни оголошують нові санкції. Оскільки санкції серйозно перешкоджають роботі компаній, багато іноземних ТНК залишають, що ще більше пригнічує економічну діяльність у Росії.

Економіка Східної Європи та Центральної Азії, включаючи Вірменію, Білорусь, Молдову, Киргизьку Республіку, Таджикистан і Чорногорію, постраждала через кілька каналів [46; 211]:

- конфлікт і санкції Заходу вдарили по існуючим російським ТНК у даних економіках через ускладнення транскордонних фінансових операцій, ослаблення їхніх материнських фірм і порушення логістики. Згодом Росія може скоротити свої існуючі інвестиції в ці країни;
- зменшення російської економіки та знецінення рубля зменшили приплив ПІІ та грошові перекази в ці країни, пригнічили внутрішній попит і обтяжили економічне зростання. Валюти в деяких із цих економік різко знецінилися по відношенню до долара США, що в свою чергу призвело до скорочення їхніх запасів ПІІ та викликало відтік капіталу;
- такі країни, як Білорусь і Казахстан із великою часткою загального обсягу вивезених ПІІ в Росію зазнали збитків від власних інвестицій у Росію у зв'язку зі знеціненням рубля, труднощами переказу коштів і погіршенням

економіки Росії. Прямі втрати мають певний вплив на економіку Білорусі та Казахстану, так як їх зовнішні інвестиції в Росію становлять трохи менше 2 мільярдів доларів США.

Багато країн ЄС зі значною часткою ПІІ в енергетику Росії, включаючи Фінляндію, Норвегію та Німеччину, зіткнулися з перебоями в постачанні енергії та вищими цінами на неї.

Стрімке зростання цін на сировинні товари та зростання інфляції може спровокувати подальше підвищення ставок у розвинутих економіках, уповільнення глобального зростання та пригнічення приватних інвестицій.

Підвищена невизначеність і геополітичні ризики послабляють довіру інвесторів, стримують нові інвестиції та змушують деякі ТНК обмежити свій операційний слід [37].

Країни, що розвиваються, все ще борються з пандемією COVID-19 [73]; Прогнозується, що виробництво та інвестиції в країнах з економікою, що розвивається (EMDE – Emerging market and developing economies) залишатимуться значно нижчими за рівень до пандемії протягом багатьох років, тоді як розвинені економіки досягнуть повного відновлення до 2023 року.

Високі ризики та невизначеність, волатильність обмінного курсу, уповільнення темпів зростання та скорочення глобальної ліквідності прискорюють втечу капіталу з країн, що розвиваються, оскільки інвестори стікаються до безпечніших активів у розвинутих економіках. Це посилює вразливість, яка спричинена COVID-19, і ще більше перешкоджає ПІІ у EMDE.

У довгостроковій перспективі росія та інші країни можуть створити власні банківські мережі або зменшити свою залежність від долара для здійснення міжнародних операцій. Санкції проти росії також можуть підштовхнути деякі країни до пошуку технологічної самостійності.

В таблиці 2.5. наведено в період з 2016 по 2023 рр. розмір прямих іноземних інвестицій в/з України, в якій можна простежити значний вплив

тих чи інших глобальних чи локальних економічних процесів на рух капіталу (фінансові кризи 2009 та 2017 років, зміна влади 2014 року за очищення банківської системи 2015-2016 рр., пандемія коронавірусу, вторгнення рф).

Таблиця 2.5.

Прямі іноземні інвестиції в Україні з 2016 по 2023 рр. (млн. дол. США)

	ПІІ в Україну		ПІІ з України		Сальдо	
2016	3810	+4268	16	+67	+3794	+1032,2%
2017	3692	-118	8	-8	+3684	-2,9%
2018	4455	+763	-5	-13	+4460	+21,1%
2019	5860	+1405	648	+653	+5212	+16,9%
2020	-868	-6728	82	-566	-950	-118,2%
2021	6687	+7555	-198	-280	+6885	+824,7%
2022	1152	-5535	529	+727	+623	-91,0%
2023	2468	+1316	19	-510	+2449	+293,1%

Джерело: складено на основі [38].

Історично склалося так, що періоди підвищених геополітичних ризиків асоціювалися із значним негативним впливом на глобальну економічну активність.

Війни знищують людський та фізичний капітал, перенаправляють ресурси на менш ефективне використання, відволікають міжнародну торгівлю та потоки капіталу та порушують глобальні ланцюжки поставок. Крім того, зміна уявлень про низку результатів несприятливих геополітичних подій може ще більше вплинути на економічну активність, затримавши інвестиції та найм компаній, підірвавши довіру споживачів та посиливши фінансові умови.

Темпи глобального економічного росту залишаються слабкими. Основні причини цього – порушені ланцюги поставок, високий інфляційний тиск, війна в Україні та слабкість виробництва в Китаї. Незважаючи на певне

налагодження глобальної логістики, нестача засобів для транспортування зросла до рекордного рівня, а індекс контейнерних перевезень залишився нижче свого тренду, передусім через постійні затримки в портах [58; 134].

Брак виробничих ресурсів і високий інфляційний тиск стримували світову торгівлю товарами. Очікується, що її обсяги зростуть на 3 % р/р у 2022 році (порівняно з раніше прогнозованими 4,7 % р/р) та на 3,4 % р/р у 2023 році. Через слабше зростання світової торгівлі, порушення в ланцюгах постачання (які, попри пом'якшення, ймовірно затягнуться до 2023 року) та посилення фінансових умов темпи зростання як розвинутих країн, так і країн EMDE сповільнюватимуться.

Війна в Україні та карантин у Китаї позначилися й на економіці країн EMDE, зокрема Центрально-Східної Європи (ЦСЄ). Так, економічне зростання країн Центрально-Східної Європи пригальмовує через низькі реальні доходи, погіршення ділової довіри, перебої в ланках постачання, пришвидшення інфляції. Незважаючи на те, що рівень безробіття впав, а попит на робочу силу повільно але впевнено зростає, високі виробничі затрати обмежують можливості підвищення заробітних плат.

Крім того, негативні ділові настрої призведуть до падіння приватних інвестицій. Запаси незавершеного виробництва залишатимуться значними через логістичні проблеми, а, отже, експорт низьким до кінця 2023 року. В міру деескалації військових дій в Україні і покращення глобальної логістики відновиться зростання інвестицій та споживання. Окрім цього, зростання підтримують державні позичкові інвестиції за рахунок коштів Європейського союзу. Економічне зростання Китаю, незважаючи на суттєву державну підтримку, також сповільниться через наявні внутрішні дисбаланси та зменшення зовнішнього попиту.

2.3. Методи регулювання міжнародного руху капіталу та їх ефективність на прикладі країн ЄС

Міжнародний рух капіталу може бути об'єктом різних методів регулювання, які використовуються країнами для контролю над обсягами та напрямками капіталовкладень. Нижче представлено основні методи регулювання міжнародного руху капіталу:

1. Валютні інтервенції. Цей метод включає втручання центрального банку або уряду на валютному ринку для зміцнення чи послаблення власної валюти. Втручання може включати купівлю або продаж власної валюти для впливу на її вартість і, таким чином, регулювання міжнародних капіталовкладень. Приклад валютних інтервенцій можна побачити на рисунку 2.3., на якому відображено динаміка купівлі і продажу валюти для коригування та врівноваження курсу гривні відносно долара США.

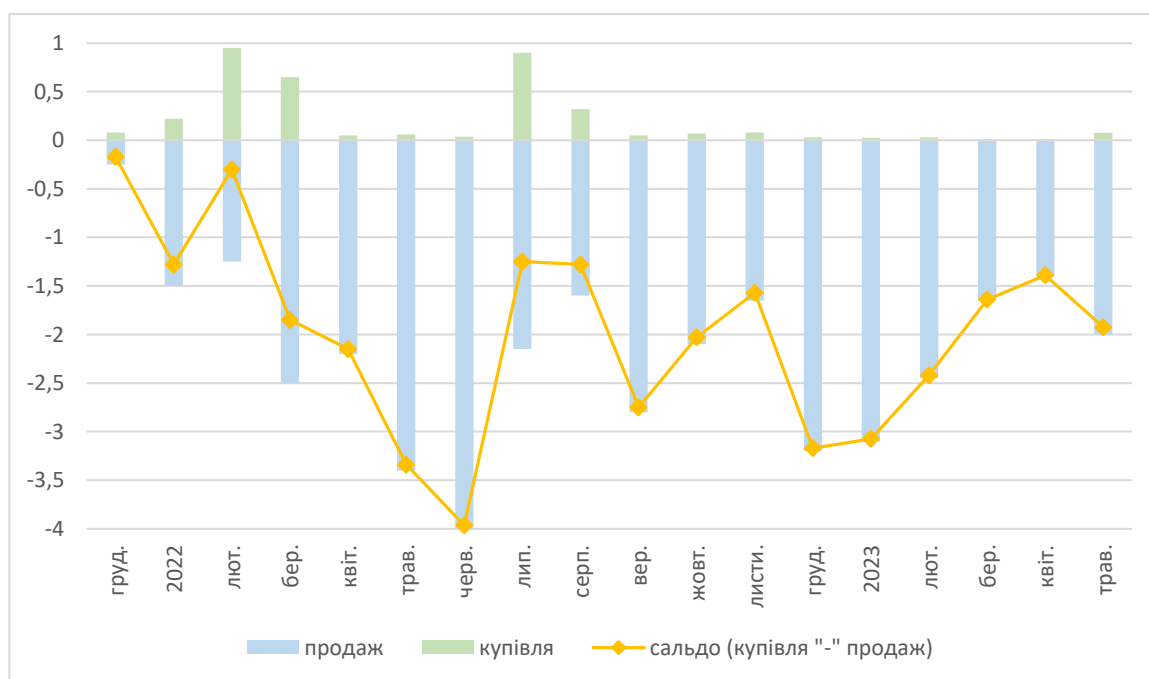

Рис. 2.3. Валютні інтервенції НБУ за період 01.01.2022 – 31.05.2023

Джерело: побудовано автором на основі [31]

Метою валютних інтервенцій є стабілізація валютного курсу та регулювання зовнішньоторговельного балансу. В сучасних умовах здійснюються завдяки банківському втручання (центральні банки проводять

операції через комерційні банки або безпосередньо на валютному ринку) та координацією між країнами.

Перебіг валютних інтервенцій має три основні стадії:

- Оцінка ситуації – визначення необхідності валютних інтервенцій на основі аналізу економічних та валютних показників.
- Втручання – здійснення операцій на валютному ринку з метою зміни вартості власної валюти.
- Спостереження – постійне спостереження ефектів інтервенцій та адаптація стратегії відповідно до ринкових умов.

2. Валютні обмеження. Деякі країни встановлюють обмеження на кількість валюти, яку можна виводити за кордон або ввозити з-за кордону. Ці обмеження можуть бути введені для зниження фінансових ризиків або для контролю над змінами валютного курсу [28].

Валютні обмеження можуть бути введені як тимчасовий захід у кризові періоди чи для стабільного контролю над міжнародним рухом капіталу. Основні приклади валютних обмежень – це валютні квоти, контроль над інвестиціями, валютні обмеження для громадян, транзакційні обмеження, ліцензії на валютні операції. Валютні квоти регулюються шляхом встановлення лімітів на обмін валюти або обмеження сум, які можуть бути вивезені чи ввезені. Такі квоти можуть встановлюватись, наприклад, на суму купівлі чи продажу валюти щомісячно. Для доступного обсягу валюти використовують наступну формулу:

$$\begin{aligned} \text{Доступний обсяг валюти} = & \text{Встановлена квота} - \\ & \text{Виведена валюта} + \text{Ввезена валюта} \end{aligned} \quad (2.1)$$

Окрім того, можуть встановлюватись обмеження на величину чи обсяг іноземних інвестицій, які можуть бути здійснені в певних галузях чи країнах, тобто держава може встановити обмеження на іноземні інвестиції у стратегічних секторах, таких як енергетика чи телекомунікації [12; 199].

Транзакційні обмеження характеризуються встановленням таких обмежень на певні види фінансових транзакцій, таких як обмін валют, виведення коштів за кордон тощо, наприклад без попереднього дозволу держава може обмежити проведення великих фінансових транзакцій.

Вимагання одержання ліцензії для здійснення певних валютних операцій або міжнародних фінансових операцій також є одним із прикладів валютних обмежень.

Валютні обмеження мають свої переваги та недоліки. Основними перевагами є захист валютних резервів та контроль над фінансовими ризиками, пов'язаних зі зміною валютного курсу та забезпечення стабільності фінансової системи. Але, також, можливі певні ризики, як от втрата привабливості для інвесторів та торговельні конфлікти з іншими країнами, що може порушити вільний рух капіталу на світовому рівні.

3. Ставки інтересів. Зміна рівня ставок інтересів може впливати на міжнародний рух капіталу. Збільшення ставок може зробити інвестиції в даній країні більш привабливими для іноземних інвесторів, тоді як зниження може збільшити привабливість інвестицій за кордон.

Визначення ставок інтересу здійснюється Центральним банком держави (базова ставка, яка впливає на всі інші ставки в економіці), але є певні ставки, вплив на які відповідні структури мають не значний, а регулюються вони інфляцією (наприклад висока інфляція може привести до підвищення ставок для збереження стабільності) чи попитом і пропозицією на гроші.

Для визначення інтересу використовуються проста і складна ставка.

Проста ставка визначається наступним чином:

$$I = P \cdot r \cdot t \quad (2.2)$$

Де I – сума відсотків,
 P – початкова сума позики,
 r – річна процентна ставка,
 t – тривалість позики в роках.

Ставка складного відсотка використовується в тому випадку, коли відбувається докапіталізація відсотків і виглядає його формула так:

$$A = P(1 + nr)^{nt} \quad (2.3)$$

де A – кінцева сума,
 P – початкова сума позики,
 r – річна процентна ставка,
 n – кількість разів, коли відсотки капіталізуються на рік,
 t – тривалість позики в роках

4. Фіскальна політика: Зміни в фіскальній політиці, такі як зміни податкових ставок чи фіскальні стимули, можуть впливати на привабливість країни для іноземних інвесторів.

Метою фінансової політики держави є забезпечення макрофінансової стабільності та запобігання надмірній інфляції чи дефляції, підтримка економічного росту, зменшення безробіття, створення соціально-спрямованої політики для забезпечення справедливого розподілу доходів [17; 86].

Інструментами фінансової політики є податкова політика (прямі та непрямі податки) та витрати уряду (зміни в рівні державних витрат можуть впливати на рівень споживання та інвестицій).

Основними ризиками фінансової політики є те, що реальний вплив фіскальної політики може залежати від реакції економіки та інших факторів, а також збільшення грошових витрат, яке може призвести до зростання державного боргу, що створює фінансові обмеження.

5. Контроль за обсягами капіталу: Деякі країни можуть встановлювати обмеження на обсяги капіталу, які можуть бути переведені за

кордон чи ввезені з-за кордону. Це може включати квоти на іноземні інвестиції або обмеження на вивіз капіталу.

Переваги контролю:

Фінансова стабільність - зниження ризику фінансових криз та надмірної волатильності.

Захист від зовнішніх шоків - може служити як інструмент для захисту економіки від негативного впливу зовнішніх факторів.

Ризики:

Втрата привабливості для інвесторів - може призвести до втрати привабливості для іноземних інвесторів та обмежити потік капіталу.

Торговельні конфлікти - введення обмежень може викликати торговельні конфлікти та порушити вільний рух капіталу.

6. Моніторинг та звітність є методом регулювання міжнародного руху капіталу, що передбачає систематичний нагляд за рухом капіталу та обов'язкову звітність фінансових установ та інших учасників фінансового ринку. Країни можуть впроваджувати системи моніторингу та звітності для контролю за міжнародним рухом капіталу та вчасного виявлення ризиків.

Основними аспектами є фінансовий моніторинг для виявлення можливих ризиків та недоліків, при якому проводиться моніторинг курсів валют, ставок інтересів, обсягів торгівлі цінними паперами тощо, звітність фінансових установ, яка надається згідно певних стандартів і у чітко визначені строки з можливими санкціями в разі їх порушення, обмеження та введення стандартів і конкретних вимог до регулярного аудиту та дотримання міжнародних стандартів фінансової звітності [20; 110].

Перевагами є попередження можливих фінансових криз, адекватна реакція на них, а також підвищення довіри інвесторів та стійкості фінансової системи. Основні ризики – можливість втрати конфіденційності та зростання рівня адміністративних витрат.

Економіка Європейського Союзу (ЄС) є однією з найбільших та найрозвиненіших у світі. Основні риси економіки ЄС включають:

Єдиний Ринок: ЄС створив єдиний ринок, який дозволяє вільний рух товарів, послуг, капіталу та праці між країнами-членами, забезпечуючи економічну інтеграцію.

Євро: Більшість країн ЄС використовують євро як єдину валюту, сприяючи стабільності та легкості валютних операцій.

Промисловість та Технології: ЄС має розвинену промисловість, включаючи автомобільну, хімічну, фармацевтичну та інші галузі. Технологічний розвиток є важливою частиною економіки.

Прямі Іноземні Інвестиції (ПІІ): ЄС привертає значні обсяги прямих іноземних інвестицій, що сприяє розвитку бізнесу та створенню робочих місць.

Сільське Господарство: Сільське господарство є важливим сектором, але зазнає змін у контексті сучасних викликів, таких як стійкість та екологічна сталість [28].

Соціальна Захищеність: Багато країн ЄС мають високий рівень соціальної захищеності, включаючи системи охорони здоров'я, освіти та соціального забезпечення.

Енергетичний Сектор: Енергетичний сектор піддається трансформації для зменшення викидів та залежності від імпорту енергоресурсів.

Торговельний Оборот: ЄС є одним з найбільших світових експортерів та імпортерів, що відображає його величезний внутрішній та зовнішній торговельний оборот.

Оцінка ефективності міжнародного руху капіталу в Європейському Союзі (ЄС) включає в себе різні аспекти, що впливають на економічний розвиток, стабільність та конкурентоспроможність регіону.

Ефективність міжнародного руху капіталу може бути визначена різними способами, оскільки це поняття охоплює широкий спектр економічних, фінансових та соціальних аспектів [43; 183].

В таблиці 2.6. подано інформацію щодо валового внутрішнього продукту (ВВП) країн ЄС, з якої можна побачити, що зростання ВВП

практично у всі останні роки за винятком кризових для світової економіки років, відбувається на постійній основі. І міжнародний рух капіталу та його лібералізація відіграють тут не останню роль.

Таблиця 2.6.

Темпи зростання реального ВВП країн ЄС

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Австрія	0,7	0,0	0,7	1,0	2,0	2,3	2,4	1,5	-6,6	4,2	4,8
Бельгія	0,7	0,5	1,6	2,0	1,3	1,6	1,8	2,2	-5,3	6,9	3,0
Болгарія	0,7	-0,5	0,9	3,4	3,0	2,7	2,7	4,0	-4,0	7,7	3,9
Греція	-7,1	-2,5	0,5	-0,2	-0,5	1,1	1,7	1,9	-9,3	8,4	5,6
Данія	0,2	0,9	1,6	2,3	3,2	2,8	2,0	1,5	-2,4	6,8	2,7
Естонія	3,2	1,5	3,0	1,9	3,2	5,8	3,8	4,0	-1,0	7,2	-0,5
Єврозона	-0,9	-0,2	1,4	2,0	1,9	2,6	1,8	1,6	-6,1	5,9	3,4
ЄС - 27 країн	-0,7	-0,1	1,6	2,3	2,0	2,8	2,1	1,8	-5,6	6,0	3,4
Ірландія	-0,1	1,2	8,8	24,5	1,8	9,3	8,5	5,3	6,6	15,1	9,4
Іспанія	-3,0	-1,4	1,4	3,8	3,0	3,0	2,3	2,0	-11,2	6,4	5,8
Італія	-3,0	-1,8	0,0	0,8	1,3	1,7	0,9	0,5	-9,0	8,3	3,7
Кіпр	-3,4	-6,6	-1,8	3,4	6,6	5,7	5,6	5,5	-3,4	9,9	5,1
Латвія	7,0	2,0	1,9	3,9	2,4	3,3	4,0	0,6	-3,5	6,7	3,4
Литва	3,8	3,6	3,5	2,0	2,5	4,3	4,0	4,7	0,0	6,3	2,4
Люксембург	1,6	3,2	2,6	2,3	5,0	1,3	1,2	2,9	-0,9	7,2	1,4
Мальта	4,1	5,5	7,6	9,6	3,4	10,9	7,4	7,1	-8,1	12,6	8,2
Нідерланди	-1,0	-0,1	1,4	2,0	2,2	2,9	2,4	2,0	-3,9	6,2	4,3
Німеччина	0,4	0,4	2,2	1,5	2,2	2,7	1,0	1,1	-3,8	3,2	1,8
Польща	1,5	0,9	3,8	4,4	3,0	5,1	5,9	4,4	-2,0	6,9	5,3
Португалія	-4,1	-0,9	0,8	1,8	2,0	3,5	2,8	2,7	-8,3	5,7	6,8
Румунія	1,9	0,3	4,1	3,2	2,9	8,2	6,0	3,9	-3,7	5,7	4,6
Словаччина	1,3	0,6	2,7	5,2	1,9	2,9	4,0	2,5	-3,3	4,8	1,8
Словенія	-2,6	-1,0	2,8	2,2	3,2	4,8	4,5	3,5	-4,2	8,2	2,5
Угорщина	-1,3	1,8	4,2	3,7	2,2	4,3	5,4	4,9	-4,5	7,1	4,6
Фінляндія	-1,4	-0,9	-0,4	0,5	2,8	3,2	1,1	1,2	-2,4	2,8	1,6
Франція	0,3	0,6	1,0	1,1	1,1	2,3	1,9	1,8	-7,5	6,4	2,5
Хорватія	-2,3	-0,4	-0,4	2,5	3,6	3,4	2,8	3,4	-8,6	13,8	6,3
Чеська Республіка	-0,8	0,0	2,3	5,4	2,5	5,2	3,2	3,0	-5,5	3,6	2,4
Швеція	-0,6	1,2	2,7	4,5	2,1	2,6	2,0	2,0	-2,2	6,1	2,9

Джерело: складено згідно [42]

У сфері права Європейського Союзу (ЄС), термін "капітал" охоплює грошові кошти (в національній і іноземній валюті), цінні папери і вироби з дорогоцінних металів. Важливо відзначити, що в самому праві ЄС відрізняють рух капіталу від руху грошових коштів. У справі *Luisi & Carbone* Суд ЄС зазначив, що рух капіталу включає всі фінансові операції,

пов'язані переважно з інвестуванням коштів, відмінно від платежів, що стосуються відшкодування за надані послуги, виконані роботи або поставлені товари (тобто зобов'язань, узятих на себе стороною за попередніми угодами). Хоча Договір про діяльність ЄС не містить чіткого визначення руху капіталу, судова практика регулюється Директивою про рух капіталу 1988 р. (див., наприклад, рішення суду ЄС у справі Trummer та Mayer) [61].

Для спрощення впровадження положень Директиви про рух капіталу 1988 року був розроблений Додаток 1, який містив класифікацію видів руху капіталу. У цьому додатку всі види руху капіталу були розподілені на такі групи:

"Прямі інвестиції" - охоплюють створення та придбання вже існуючих підприємств, а також надання довгострокових кредитів та реінвестування доходів для утримання довготривалих економічних зв'язків;

Інвестиції в нерухомість;

Операції з купівлі-продажу цінних паперів, які, як правило, викликають оборот на фондових ринках (акції, облигації та інші цінні папери);

Операції з купівлі-продажу акцій або часток участі в колективних інвестиційних компаніях;

Операції з купівлі-продажу іноземної та національної валюти на внутрішньому валютному ринку;

Операції з відкриття поточних та депозитних рахунків в національних та іноземних фінансових установах;

Операції з надання короткострокових (менше року), середньострокових (від 1 до 5 років) та довгострокових (понад 5 років) кредитів у операціях з участю резидентів держав-членів ЄС;

Надання грошових позик;

Поручительство, гарантії та права застави.

Здійснення платежів, пов'язаних із страхуванням;

Рух капіталу персонального характеру, включаючи позики, пожертви, дотації, отримання спадщини, погашення боргів емігрантами в країні їх

попереднього проживання та інші подібні трансакції;

Фізичний імпорт та експорт майна, такого як цінні папери та засоби платежу будь-якого виду;

Інші види руху капіталу, такі як відшкодування шкоди та збитків, компенсації, пов'язані з заподіянням смерті, відшкодування за розірвання договорів, платежі, пов'язані з авторськими правами та інші аналогічні операції.

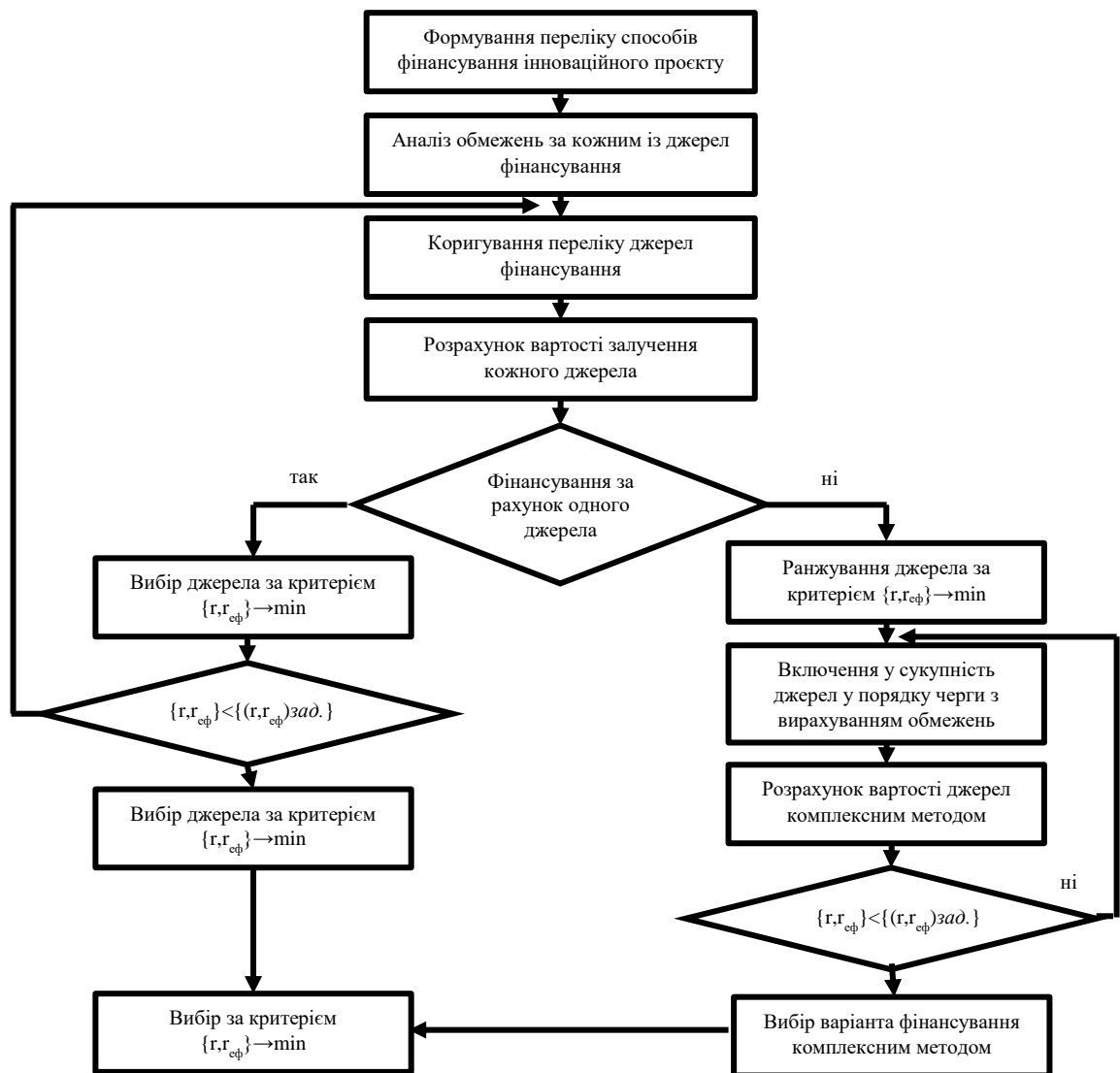

Рис. 2.4. Алгоритм вибору оптимального джерела фінансування інноваційного проєкту

Джерело: складено автором на основі [5; 212]

Незважаючи на те, що положення Директиви про рух капіталу 1988 року було замінено нормами статті 63 Договору про діяльність ЄС, перелік з

Додатку 1 до Директиви до сьогоднішнього часу не втратив своєї актуальності і використовується на практиці [2].

Основною відмінністю свободи руху капіталу від інших свобод, таких як пересування осіб, товарів і послуг, є те, що стаття 63 Договору про діяльність Європейського Союзу (ЄС) застосовується незалежно від того, чи є держава членом ЄС чи ні. Це означає, що режим найбільшого сприяння (РНС) застосовується до руху капіталу і платежів у ЄС, забезпечуючи регулювання фінансових потоків з усіх країн на рівних умовах.

Головна мета введення цієї ліберальної норми полягала в необхідності відкриття ринків фінансових послуг, таких як банківський та страховий сектори, а також спрощення процедур іноземних інвестицій. У справі *Sanz de Lera* Суд ЄС визначив, що положення статті 63 Договору про діяльність ЄС, так само як і статті 1 Директиви про рух капіталу 1988 року, мають пряму дію і можуть бути застосовані безпосередньо в національному суді приватними особами для захисту їх суб'єктивних прав.

Незважаючи на загальну схожість регулювання руху капіталу із регулюванням інших свобод внутрішнього ринку ЄС (товарів, робіт, пересування робочої сили), стаття 63 Договору про діяльність ЄС передбачає очевидну відмінність свободи руху капіталу: "Рух капіталу між державами-членами ЄС та між державами-членами та іншими країнами має регулюватися однаково, без будь-яких обмежень".

Як видно на рисунку 2.4., для вибору оптимального джерела фінансування, що дасть змогу отримати якомога вищу віддачу, в ЄС розроблено алгоритм, згідно якого проводиться оцінка інноваційного проєкту з подальшим його впровадженням.

Оцінка ефективності міжнародного руху капіталу може бути здійснена за допомогою різних критеріїв та методів, оскільки це поняття охоплює широкий спектр аспектів, як економічних, так і соціальних. Нижче представлені основні критерії та методи, які використовуються для визначення ефективності міжнародного руху капіталу в межах

Європейського Союзу.

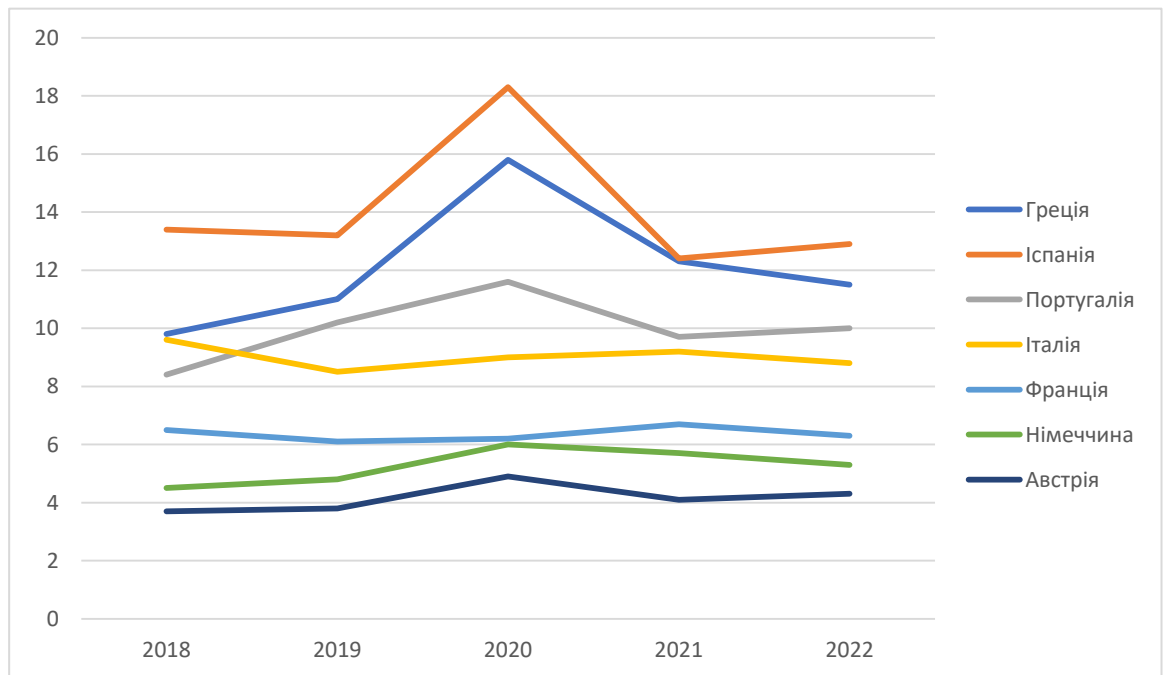

Рис. 2.5. Рівень безробіття окремих країн ЄС

Джерело: побудовано автором на основі [2]

Метод економічного розвитку для визначення ефективності міжнародного руху капіталу в Європейському Союзі (ЄС) може включати різні показники і оцінки, оскільки ефективність міжнародного руху капіталу має багато аспектів. Ось деякі ключові методи та показники:

- **Економічний зріст та ВВП:** Одним з основних показників ефективності може бути динаміка економічного зростання та обсяг ВВП. Послуговуючись даними про збільшення обсягів виробництва та доходів у країнах ЄС, можна визначити, наскільки ефективно використовується міжнародний капітал для стимулювання економічного розвитку.

- **Зайнятість та рівень безробіття:** Подивіться на стан ринку праці. Якщо міжнародний рух капіталу сприяє створенню нових робочих місць та зниженню рівня безробіття, це може свідчити про ефективність інвестицій (рис. 2.5.).

- Показники інфляції: Висока інфляція може бути ознакою неефективного використання міжнародного капіталу. Спостереження за рівнем інфляції може допомогти в оцінці стійкості економіки (рис. 2.6.)

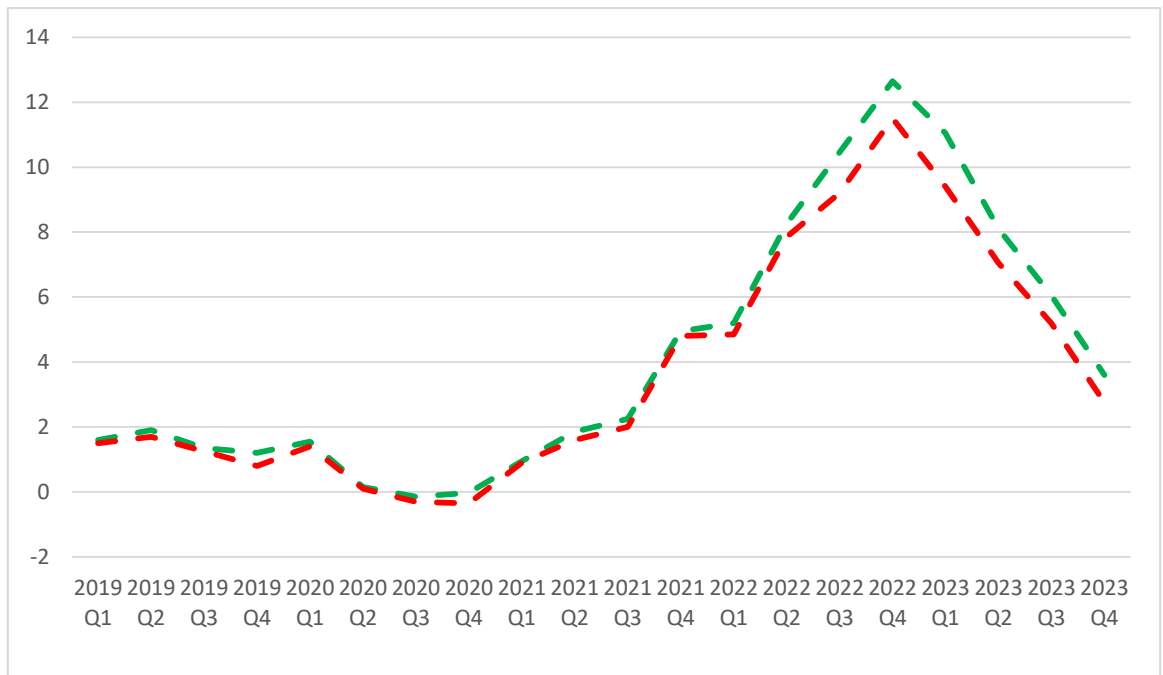

Рисунок 2.6. Динаміка рівня інфляції в Європейському Союзі та Єврозоні протягом 2019-2023 рр.

Джерело: складено на основі [59]

- Торгівельний баланс: Аналіз торговельного балансу може показати, наскільки добре країна управляє своїми зовнішньоекономічними відносинами через міжнародний рух капіталу.
- Інновації та наукові дослідження: Оцінка рівня інновацій та наукових досліджень в країні може свідчити про те, наскільки ефективно капітал спрямовується в розвиток нових технологій і високотехнологічних галузей.
- Споживчий попит: Аналіз змін у споживчому попиті та рівні життя може вказувати на те, як міжнародний капітал впливає на добробут населення.
- Стійкість фінансового сектору: Дослідження стійкості банківської системи та фінансового сектору може бути ключовим аспектом для визначення ефективності міжнародного руху капіталу [32].

Загальна оцінка привабливості для інвесторів дозволяє визначити, наскільки країна чи регіон є привабливим для притоку міжнародного капіталу та інвестицій.

РОЗДІЛ 3. ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО РУХУ КАПІТАЛУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

3.1. Взаємозв'язок між міжнародним рухом капіталу та економічним розвитком країн

Взаємозв'язок між міжнародним рухом капіталу та економічним розвитком країн є важливим аспектом глобальної економіки. Міжнародний рух капіталу включає інвестиції, позики, обмін цінних паперів та інші фінансові операції, які перетинають межі національних держав. Цей процес може мати значущий вплив на економічний розвиток країн, і взаємозв'язок між цими явищами варто розглядати з різних перспектив.

Міжнародний рух капіталу відіграє ключову роль у стимулюванні економічного розвитку країн через притік іноземних інвестицій. Цей процес має значний вплив на різні аспекти економіки, що сприяє розширенню можливостей та підвищенню ступеня конкурентоспроможності країн. Сучасний стан глобальної економіки свідчить про постійний розвиток та зміни у структурі та обсягах міжнародного руху капіталу. Зростаюча глобалізація та технологічний прогрес дозволяють фінансовим ринкам ефективно взаємодіяти, що має значний вплив на динаміку світового економічного розвитку.

На початку 2023 року міжнародний рух капіталу визначається рядом ключових тенденцій та факторів. Зростання обсягів крос-бордерних інвестицій, розширення фінансових мереж, а також зміни в політичних та економічних умовах країн впливають на напрями та характер цього руху [28].

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) є ключовим елементом міжнародного капіталовкладення. Компанії активно розглядають можливості для розвитку в інших країнах, зокрема з урахуванням вигідності умов інвестування та

потенціалу для розширення бізнесу. Це стає значущим фактором для визначення економічного потенціалу регіонів та країн. Глобалізація відіграє ключову роль у формуванні сучасних трендів міжнародного руху капіталу. Зближення економічних систем, зменшення торговельних бар'єрів та підвищення інтерконтинентальної економічної взаємодії створюють сприятливі умови для ефективного обігу капіталу. Процес глобалізації також призводить до змін у визначенні ризиків та можливостей для інвесторів. Компанії та фінансові установи активно адаптують свої стратегії до нових умов глобального бізнесу, зокрема, управління ризиками, пов'язаними з коливаннями валютних курсів та геополітичними подіями.

Таблиця 3.1.

**Частка прямих іноземних інвестицій найбільших економік світу
відносно їхнього ВВП у 2022 році**

Назва країни	ВВП	ППІ	% ППІ від ВВП
<i>США</i>	25 439 700,00	388 078,00	1,53%
<i>КНР</i>	17 963 171,48	180 166,88	1,00%
<i>Японія</i>	4 232 173,92	47 522,41	1,12%
<i>Німеччина</i>	4 082 469,49	47 374,92	1,16%
<i>Індія</i>	3 416 645,83	49 940,26	1,46%
<i>Великобританія</i>	3 089 072,72	44 126,90	1,43%
<i>Франція</i>	2 779 092,24	105 424,96	3,79%
<i>Росія</i>	2 240 422,43	-40 043,50	-1,79%
<i>Канада</i>	2 137 939,22	53 705,24	2,51%
<i>Італія</i>	2 049 737,17	31 228,08	1,52%
<i>Бразилія</i>	1 920 095,78	91 502,10	4,77%
<i>Австралія</i>	1 692 956,65	67 118,92	3,96%
<i>Південна Корея</i>	1 673 916,47	19 996,00	1,19%
<i>Мексика</i>	1 465 854,09	38 931,99	2,66%
<i>Іспанія</i>	1 417 800,47	42 294,13	2,98%

Джерело: згідно [60].

Як видно в таблиці 3.1., в економіках країн світу з ВВП до 3 трлн. дол. США розмір ППІ становить більше у відсотковому співвідношенні, ніж в перших п'яти економіках світу, що і пояснюється спрямуванням інвестицій в інші економіки для диверсифікації і розпорошення інвестицій для мінімізації можливих ризиків від потенційних криз. Відтік інвестицій з Росії пов'язаний із розв'язаною нею війною проти України, що в майбутньому приведе до

скорочення економіки, можливу її стагнацію або ж вкрай повільне зростання в залежності від подальших подій в світовій економіці, санкціями та ситуацією на фронті.

Прямі іноземні інвестиції – двигун економічного зростання. ПІІ визначаються як ключовий фактор економічного розвитку країн. Інвестиції у нові технології, інфраструктуру та промисловість створюють сприятливі умови для сталого зростання та конкурентоспроможності. При цьому важливо враховувати взаємозв'язок між ПІІ та соціально-економічним розвитком, забезпечуючи відповідальну та сталу діяльність. Сучасне регулювання міжнародного руху капіталу визначається багатьма чинниками, включаючи політичні рішення, міжнародні договори та стандарти. Важливо розглядати ефективні методи контролю та стимулювання капіталовкладень, спрямовані на забезпечення сталого та збалансованого економічного розвитку. Нижче розглянемо як активізація міжнародного руху капіталу впливає на економічний розвиток держав.

1. Залучення Зовнішнього Капіталу:

Стимулювання інвестицій починається з активного залучення зовнішнього капіталу. Іноземні інвестори привертаються перспективами високих прибутків, потенційного росту та сприятливого інвестиційного клімату. Це може включати як прямі іноземні інвестиції в підприємства, так і портфельні інвестиції у фінансові інструменти.

Залучення зовнішнього капіталу є ключовим елементом для стимулювання інвестицій та економічного розвитку країни. Привабливість для іноземних інвесторів визначається рядом факторів. Створення сприятливого інвестиційного клімату є основною передумовою для залучення іноземного капіталу. Зменшення бюрократичних перешкод, прозорість у законодавстві та стабільність політичної ситуації грають важливу роль у визначенні інвестиційного клімату.

Іноземні інвестори віддають перевагу країнам з прозорою правовою системою та ефективним механізмом правозахисту. Це забезпечує їм

впевненість у захисті їхніх прав та інтересів.

Іноземні інвестори оцінюють перспективи росту в обраній країні. Економічний потенціал, наявність ринків для їхніх товарів чи послуг, а також можливості для розвитку нових секторів стають критичними факторами.

Країни, що залучають зовнішній капітал, розвивають різні форми інвестицій. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) включають створення або придбання підприємств, що дозволяє інвесторам активно участь у керуванні. Портфельні інвестиції в цінні папери або фінансові інструменти можуть бути менш прямими, але забезпечують інвесторам доступ до ринку [11; 198].

Залучений зовнішній капітал повинен ефективно використовуватися для розвитку економіки. Це передбачає вкладання в галузі, які сприяють створенню робочих місць, технологічному розвитку та підвищенню конкурентоспроможності. Керування ризиками є ключовим аспектом залучення зовнішнього капіталу. Держава повинна забезпечити стабільність економічного середовища, щоб інвестори відчували себе захищеними від негативних факторів.

Ефективне залучення зовнішнього капіталу передбачає активну роль держави у створенні інвестиційної стратегії, визначенні пріоритетних галузей та наданні підтримки для інвесторів.

Розвиток інфраструктури, освіти та науково-дослідницьких секторів є важливими компонентами для приваблення зовнішнього капіталу. Це створює додаткові можливості для інвесторів і сприяє сталому розвитку. Також воно полягає в укладанні стратегічних партнерств із іноземними інвесторами та міжнародними організаціями, що сприяє взаємовигідній співпраці та обміну ресурсами [10; 38].

Загалом, залучення зовнішнього капіталу вимагає комплексного підходу та врахування різноманітних факторів для створення сприятливого середовища для інвесторів і забезпечення сталого розвитку економіки.

2. Розвиток Нових Галузей:

Міжнародні інвестиції сприяють створенню та розвитку нових галузей

економіки. Іноземні компанії, вкладаючи свій капітал, часто спрямовані на високотехнологічні галузі, дослідження та розвиток, що забезпечує зростання інновацій та підвищення рівня технологічного розвитку країни. Вони відіграють ключову роль у сприянні інновацій та дослідженню в країні. Іноземні компанії, які вкладають свій капітал, часто спрямовані на високотехнологічні галузі, де вони стають стимулом для впровадження новітніх технологій та розробки продуктів.

Міжнародні інвестори можуть вести співпрацю та інвестувати у місцеві стартапи та малі інноваційні компанії. Це не тільки надає фінансову підтримку, але також забезпечує обмін технічними знаннями та досвідом. Іноземні інвестори можуть бути зацікавлені в галузях, спрямованих на вирішення сучасних проблем, таких як екологія, енергоефективність та охорона здоров'я. Це може включати розробку нових екологічно чистих технологій чи лікарських препаратів. Міжнародні інвестиції часто сприяють формуванню індустріальних кластерів у певних регіонах. Це сприяє синергії між підприємствами та дослідницькими установами, що сприяє інноваційному розвитку [16].

Іноземні інвестори часто вкладають капітал у високотехнологічні сектори, такі як інформаційні технології, біотехнології, аерокосмічна індустрія тощо. Це сприяє створенню робочих місць та розвитку високопродуктивних галузей. Іноземні інвестиції можуть також сприяти розвитку галузей, пов'язаних із творчістю та дизайном. Це може охоплювати галузі від мультимедійного мистецтва до дизайну новітнього виробництва. Нові галузі, розроблені завдяки іноземним інвестиціям, можуть допомагати в розширенні виробництва та збільшенні обсягів експорту, що позитивно впливає на економічний зріст. Створення нових галузей привертає талановитих фахівців та дослідників, що сприяє обміну знаннями та розвитку інтелектуального потенціалу країни. Розвиток нових галузей є ключовим чинником для сталого економічного розвитку та утримання конкурентоспроможності на світовому ринку.

3. Модернізація Інфраструктури:

Залучення іноземних інвестицій також сприяє модернізації інфраструктури. Інфраструктурні проекти, такі як будівництво транспортних мереж, енергетичних об'єктів та телекомунікаційних систем, можуть отримати значні фінансові ресурси через зовнішні інвестиції, покращуючи життя громадян та створюючи сприятливі умови для бізнесу. Іноземні інвестиції грають важливу роль у розвитку транспортних мереж. Залучення капіталу може призвести до будівництва та модернізації автомагістралей, залізниць, аеропортів та морських портів. Це покращує логістичну ефективність, сприяє експортно-імпортним операціям та зменшує транспортні затори.

Інфраструктурні проекти у сфері енергетики отримують значний толк від зовнішніх інвестицій. Іноземні компанії можуть вкладати у будівництво нових електростанцій, розвиток відновлювальних джерел енергії та покращення енергоефективності. Іноземні інвестиції сприяють розвитку сучасних телекомунікаційних систем. Це включає в себе впровадження новітніх технологій для покращення швидкості та якості Інтернет-з'єднань, розвиток мобільного зв'язку та створення інноваційних сервісів. Іноземні інвестиції можуть бути використані для модернізації систем водопостачання та утиліт. Це важливо для покращення якості води, забезпечення доступу до чистої води та усунення проблем із сміттєвидобутком.

Проекти, спрямовані на сталість та охорону навколишнього середовища, можуть отримати підтримку через іноземні інвестиції. Це включає в себе будівництво екологічно чистих об'єктів та впровадження зелених технологій. Модернізація інфраструктури призводить до покращення якості життя громадян. Покращання транспортних мереж полегшує мобільність, ефективні енергетичні системи забезпечують стабільність постачання електроенергії, а високоякісні телекомунікаційні мережі сприяють доступу до інформації та комунікації [39; 125].

4. Підвищення Конкурентоспроможності:

Зовнішні інвестиції часто супроводжуються передачею технологій та найкращих практик управління, що допомагає підвищити конкурентоспроможність місцевих підприємств. Обмін досвідом та технологічними знаннями сприяє підняттю якості продукції та послуг, що в свою чергу позитивно впливає на внутрішній ринок. Зовнішні інвестиції вносять суттєвий внесок у підвищення конкурентоспроможності через передачу технологій. Іноземні компанії, вкладаючи свій капітал, часто приносять із собою передові технології та інновації. Це сприяє модернізації виробничих процесів та підвищенню якості продукції. Залучення зовнішніх інвестицій стимулює розробку інноваційних рішень в місцевих підприємствах. Взаємодія з іноземними інвесторами сприяє виникненню нових ідей, досліджень та технологічних удосконалень, що підсилює конкурентоспроможність на ринку.

Зовнішні інвестиції несуть із собою передачу найкращих практик управління та корпоративного устрою. Впровадження ефективних стратегій управління допомагає оптимізувати виробничі процеси, знижує витрати та підвищує продуктивність [7; 603].

Іноземні інвестори можуть ініціювати програми навчання та розвитку персоналу. Це підвищує кваліфікацію робочої сили, що в свою чергу впливає на якість виробництва та здатність компаній ефективно конкурувати на ринку праці. Зовнішні інвестиції дають місцевим підприємствам можливість отримувати доступ до глобальних ресурсів, таких як технічна підтримка, фінансові інструменти та маркетингові стратегії, що зміцнює їхню конкурентоспроможність. Залучення зовнішніх інвестицій сприяє розширенню експортного потенціалу. Зокрема, доступ до іноземних ринків та їхніх споживачів стає можливим завдяки ефективним виробничим практикам та використанню передових технологій.

5. Створення Робочих Місць:

Іноземні інвестиції зазвичай призводять до зростання зайнятості, оскільки вони створюють нові робочі місця. Розвиток високотехнологічних

галузей та збільшення обсягів виробництва призводять до підвищення попиту на робочу силу. Іноземні інвестиції активно сприяють промислового розвитку, що включає в себе розширення та встановлення нових виробництв. Це створює потребу в великій кількості робочої сили та приводить до відкриття нових робочих місць. Іноземні компанії, спрямовані на розвиток високотехнологічних галузей, створюють робочі місця, спеціалізовані та високооплачувані. Це стимулює розвиток кадрового потенціалу та забезпечує конкурентоспроможність регіону на світовому ринку. Іноземні інвестиції часто підтримують розвиток малих та середніх підприємств (МСП). Це може бути в наслідок створення цілого ланцюга постачання, включаючи малих виробників та постачальників [17; 94].

Розширення виробництва та збільшення обсягів виробництва, що є найбільшою перевагою іноземних інвестицій, найчастіше вимагає значної кількості робочих рук. Це може стосуватися виробництва товарів або надання послуг. Створення робочих місць не обмежується тільки виробництвом. Іноземні інвестиції також сприяють розвитку інфраструктури та послугових галузей, таких як транспорт, логістика, ІТ-технології та інші, де також потрібні робочі руки. Розширення економічної активності за допомогою іноземних інвестицій стимулює попит на робочу силу в різних секторах. Це може бути особливо важливим у регіонах з високим рівнем безробіття.

Розвиток високотехнологічних галузей часто вимагає фахівців з іноземного ринку праці, що сприяє культурному обміну та розширює можливості для міжнародного співробітництва.

6. Партнерства та Взаємодія:

Міжнародні інвестиції сприяють встановленню ефективних бізнес-партнерств та взаємодії між країнами. Це розширює можливості для обміну ресурсами, знаннями та культурними цінностями. Міжнародні інвестиції відкривають двері для створення ефективних бізнес-партнерств між різними країнами. Це важливий аспект для розвитку глобальної економіки, оскільки

компанії з різних частин світу об'єднують зусилля для спільного розвитку. Міжнародні інвестиції створюють унікальні можливості для обміну різноманітними ресурсами між країнами. Це може включати обмін сировиною, технологіями, фінансами та іншими важливими ресурсами, що сприяє розвитку обох сторін [25].

Взаємодія за допомогою міжнародних інвестицій розширює доступ до знань та інновацій. Компанії можуть спільно працювати над дослідженнями та розвитком нових технологій, що стає каталізатором для інноваційного прогресу. Міжнародні інвестиції також сприяють культурному обміну між країнами. Робочі групи з різних культур можуть спільно працювати, вчаться один від одного і долучають до своєї роботи різноманітні підходи та погляди. Міжнародні інвестиції часто пов'язані з інфраструктурними проектами, які потребують співпраці між державами. Спільна реалізація таких проєктів створює сприятливі умови для партнерства та співпраці на довгостроковій основі. Партнерства, які формуються завдяки міжнародним інвестиціям, сприяють стабільності та взаємозалежності країн. Економіки, які взаємодіють через інвестиції, частіше за все розвивають стійкі та взаємовигідні відносини.

Компанії з різних країн, що об'єднують свої інвестиції, часто розробляють спільні стратегії для розвитку нових ринків. Це стимулює конкуренцію та забезпечує зростання ринкових можливостей для всіх учасників.

7. Сталість Розвитку:

При дотриманні належних стратегій та політики розвитку, міжнародний рух капіталу може сприяти сталому економічному росту, забезпечуючи сталість та тривалість політично-економічних реформ. Міжнародний рух капіталу може стати каталізатором сталого економічного росту. Коли країна здатна приваблювати іноземні інвестиції, це сприяє стабільності та неперервності економічного зростання. Інвестори часто вибирають країни з перспективою довгострокового та стабільного розвитку.

Міжнародні інвестиції можуть забезпечити фінансову базу для

політично-економічних реформ. Іноземні інвестори часто вимагають прозорості та стабільності в правовій та економічній сферах, що, в свою чергу, підтримує сталість та тривалість реформ. Ефективне використання міжнародного капіталу може сприяти формуванню позитивного іміджу країни на міжнародній арені. Інвестори шукають стабільність та прозорі умови для ведення бізнесу, і коли країна демонструє здатність забезпечити ці умови, це може визначити її як надійного та стійкого партнера. Сталість розвитку через міжнародний рух капіталу може зменшити економічну залежність від внутрішніх факторів. Розподіл інвестицій між різними секторами та галузями господарства робить економіку менш чутливою до змін у внутрішніх умовах.

Міжнародні інвестиції можуть бути спрямовані на проекти, спрямовані на сталий розвиток. Це може включати ініціативи з екологічної сталості, соціального розвитку та інші напрямки, що сприяють сталому економічному росту. Сталість розвитку через міжнародний рух капіталу також залежить від ефективності інституцій та політичних рішень. Залучення інвестицій вимагає створення стабільного правового середовища та прогнозованої економічної політики.

Отже, сталість розвитку через міжнародний рух капіталу - це складний процес, що включає в себе ефективне використання фінансових ресурсів, впровадження стійких політик та реформ, а також залучення іноземних інвестицій для підтримки сталого економічного зростання.

Загальною тенденцією є те, що міжнародний рух капіталу виступає не лише як засіб приваблення інвестицій, але й як каталізатор розвитку, який формує нові можливості та сприяє сталому економічному просуванню. Прямі іноземні інвестиції є каталізатором економічного зростання та розвитку. Компанії вкладають капітал у розширення виробництва, впровадження новітніх технологій та створення робочих місць. Динаміка ПІІ суттєво впливає на інфраструктурний розвиток та соціальні показники країн [34; 18].

3.2. Можливості для розвитку міжнародного руху капіталу в умовах глобалізації

У контексті сучасної глобалізованої економіки, міжнародний рух капіталу стає критично важливим фактором, який формує економічну ландшафт та впливає на розвиток країн. Розглянемо ключові перспективи розвитку міжнародного руху капіталу в умовах глобалізації:

1. Зростання крос-бордерних інвестицій: тенденції та перспективи.

За останні десятиліття спостерігається стійке збільшення обсягів крос-бордерних інвестицій, що свідчить про тісніше економічний взаємозв'язок між країнами. З введенням інноваційних фінансових інструментів та розвитком глобальних фінтех-рішень передбачається подальше стимулювання цього процесу. Стійке зростання крос-бордерних інвестицій є результатом глибокої глобалізації економік. За останні десятиліття бар'єри для перетинання кордонів у сфері бізнесу виявилися менш ефективними, що стимулює підприємства розглядати світовий ринок як привабливу арену для інвестицій.

Введення інноваційних фінансових інструментів та широке використання глобальних фінтех-рішень додає крос-бордерним інвестиціям нові можливості. Сучасні технології дозволяють інвесторам швидше та ефективніше здійснювати та контролювати свої портфелі. Диверсифікація інвестицій залишається ключовою стратегією для ризик-менеджменту. Інвестори розглядають різні галузі, від технологій та енергетики до оновлення інфраструктури, щоб розподілити свій портфель та забезпечити стійкість у випадку зміни умов [44].

Попри стійке зростання, крос-бордерні інвестиції стикаються із сучасними викликами, такими як геополітична нестабільність та пандемійні ризики. Однак ці виклики створюють можливості для інвесторів адаптувати свої стратегії та шукати нові сфери для розміщення капіталу. Правове регулювання вирішально впливає на крос-бордерні інвестиції. Сучасні

тенденції включають розвиток стандартів та угод для полегшення інвестиційного клімату та врегулювання питань, пов'язаних із зовнішніми інвесторами.

Співпраця між урядами, бізнес-структурами та міжнародними організаціями стає важливим фактором для створення сприятливого середовища для крос-бордерних інвестицій. Ефективні партнерства можуть забезпечити взаємний розвиток та підтримувати стабільність. Загальною тенденцією є те, що крос-бордерні інвестиції залишаються ключовим елементом глобальної економічної архітектури. Їхнє зростання, обумовлене глобалізацією та інноваціями, відкриває нові можливості, але й вимагає уваги до ризиків та вирішення сучасних викликів [8; 33].

2. Цифрова трансформація та інноваційні фінансові механізми: нові горизонти міжнародних інвестицій

Очікується, що цифрова трансформація в фінансовому секторі сприятиме виникненню нових інноваційних фінансових механізмів, таких як блокчейн та криптовалюти. Це може революціонізувати механізми міжнародних транзакцій та забезпечити більшу ефективність. Цифрова трансформація фінансового сектору відбувається на фоні стрімкого розвитку технологій. Впровадження штучного інтелекту, аналітики даних та автоматизації спрощує фінансові операції та забезпечує їхню надійність.

Згідно з прогнозами, цифрова трансформація призведе до виникнення нових інноваційних фінансових механізмів. Блокчейн, наприклад, може революціонізувати системи розрахунків, забезпечуючи безпеку та недоторканність транзакцій. Ці інноваційні фінансові механізми можуть істотно покращити міжнародні транзакції. Зменшення часу та вартості переказів, а також забезпечення прозорості та безпеки, стануть ключовими вигодами для учасників міжнародного руху капіталу. Використання блокчейну та криптовалют дозволить інвесторам швидше та безпечніше здійснювати транзакції, мінімізуючи ризики та витрати, пов'язані із традиційними фінансовими інструментами. Ці інновації стають особливо

важливими в глобалізованому світі. Забезпечення митної прозорості та швидкості обробки міжнародних фінансових операцій сприятиме ефективному руху капіталу.

Однак із зростанням цифрових можливостей з'являються нові виклики та ризики, такі як кібербезпека та конфіденційність. Важливо вирішувати ці питання для забезпечення стійкості цифрового середовища. Регулювання в галузі цифрової трансформації фінансів стає ключовим фактором. Правильне регулювання може сприяти розвитку інновацій та забезпечити захист учасників ринку. Цифрова трансформація та інновації в фінансовому секторі відкривають нові горизонти для міжнародного руху капіталу, роблячи його більш доступним, швидким та ефективним [62].

3. Роль нових центрів фінансової влади в умовах глобалізації.

В умовах глобалізації важливість фінансових центрів може змінитися. Очікується, що нові центри, такі як Шанхай, Сінгапур чи Дубай, зможуть збільшити свою роль у світовому фінансовому ландшафті, конкуруючи з традиційними центрами. Нові економічні потужності зосереджують увагу на розвитку своїх фінансових центрів. Шанхай, наприклад, амбіційно прагне стати міжнародним фінансовим центром, конкуруючи з Уолл-стріт та Лондоном. Нові центри вступають в активну конкуренцію з традиційними фінансовими центрами. Їхня конкурентоспроможність полягає в гнучкості регулювання, інноваціях та готовності пристосовуватися до нових глобальних викликів.

Надання різноманітних фінансових послуг - нові центри активно розширюють свій функціонал, пропонуючи різноманітні фінансові послуги, включаючи управління активами, інвестиційний банкінг, та страхування, створюючи таким чином альтернативні опції для глобальних інвесторів [59].

Податкова політика, інфраструктура, технологічний розвиток: Фактори, такі як податкова політика, розвиток інфраструктури та технологічна готовність, стають визначальними у привабливості цих нових центрів для світових інвесторів. Вплив на Регіональний Розвиток: Розвиток

нових фінансових центрів позначається на регіональному економічному розвитку. Це може призвести до формування нових економічних хабів та збільшення глобального впливу певних регіонів.

Фінансова стабільність, регулювання: Зростання ролі нових центрів вимагає уваги до фінансової стабільності та ефективного регулювання, щоб уникнути системних ризиків. Адаптація до Геополітичних Та Економічних Зрушень: Нові фінансові центри повинні бути готові адаптуватися до геополітичних та економічних зрушень, таких як пандемія та геополітичні конфлікти. Розширення впливу нових фінансових центрів в умовах глобалізації породжує нові можливості, одночасно ставлячи виклики перед глобальним фінансовим співтовариством [46; 480].

4. Підвищення регуляторної прозорості.

Прозорість та ефективне регулювання стають важливими аспектами для забезпечення стабільності глобального фінансового ринку. Очікується, що регуляторні органи розвинути нові механізми для контролю міжнародного руху капіталу з метою уникнення фінансових криз. Для забезпечення прозорості в міжнародному русі капіталу важливо встановити загальноприйняті стандарти та процедури для фінансових установ. Це допоможе уникнути непорозумінь та забезпечить консистентність регулювання. Ефективна регуляторна прозорість потребує активного обміну інформацією між регуляторними органами різних країн. Такий обмін допомагає у виявленні ризиків та вчасному реагуванні на зміни в глобальному фінансовому середовищі. Використання технології блокчейн може покращити прозорість у фінансовому секторі. Вона дозволяє створювати децентралізовані системи, які забезпечують безвідмовність та достовірність інформації.

Таблиця 3.2.

Переваги та недоліки вільного руху капіталу для економік, що розвиваються

	<i>Вільний рух капіталу</i>	<i>Обмежений рух капіталу</i>
<i>Переваги</i>	<ul style="list-style-type: none"> • кращий доступ до міжнародного інвестиційного капіталу • нижча/ринкова вартість фінансових ресурсів для реального сектору • наявність широкого спектра фінансових інструментів для внутрішнього інвестора • розвинутий фінансовий сектор • розвиток пенсійних фондів завдяки можливостям диверсифікації • вища бюджетна дисципліна • вища продуктивність використання інвестиційних ресурсів • конкурентніше середовище 	<ul style="list-style-type: none"> • фінансування дефіцитів за неринковими ставками • більш автономна монетарна політика • можливість надання урядом преференцій окремим учасникам ринку • нижча волатильність обмінного курсу/можливість утримання фіксованого курсу
<i>Недоліки/ризики</i>	<ul style="list-style-type: none"> • висока волатильність потоків капіталу • фінансування бюджетного дефіциту на ринкових засадах • більша волатильність обмінного курсу • необхідність упровадження високих стандартів пруденційного нагляду • менша автономність (необхідність активнішої) монетарної політики • вища ймовірність розгортання кризових явищ 	<ul style="list-style-type: none"> • обмежений доступ реального сектору до фінансових ресурсів • менш конкурентне середовище у фінансовому секторі • вища вартість фінансових ресурсів • вища ймовірність непродуктивних інвестицій • вища вартість ведення бізнесу • низький ступінь розвитку фінансового сектору • обмежений спектр фінансових інструментів для внутрішнього інвестора • низький рівень ризику менеджменту у фінансовому секторі • більша ймовірність ринкових викривлень (пошук ренти, корупція) • високі витрати на адміністрування обмежень

Джерело: складено на основі [47; 13].

Розвиток міжнародних стандартів звітності допомагає стандартизувати фінансову інформацію. Це зробить регуляторні процеси більш зрозумілими та передбачуваними для усіх учасників ринку. Забезпечення прозорості дозволяє власникам капіталу краще розуміти ризики та можливості, пов'язані з їхніми інвестиціями. Це сприяє забезпеченню захисту інтересів інвесторів. Прозорість у діяльності фінансових інститутів дозволяє швидше виявляти системні ризики та приймати заходи для їхнього уникнення.

Прозорість є ключовим елементом для побудови антикризових механізмів. Вона допомагає забезпечити стабільність глобальної фінансової системи та зменшити ризик виникнення фінансових криз. Міжнародні організації, такі як Міжнародний Валютний Фонд та Світовий Банк,

відіграють ключову роль у розвитку та впровадженні стандартів регулювання та прозорості. Заходи щодо підвищення регуляторної прозорості мають на меті забезпечити ефективне та стабільне функціонування глобального фінансового ринку в умовах глобалізації та врахування важливих геополітичних факторів.

5. Роль публічно-приватних партнерств в умовах глобалізації та геополітичних турбулентностей

За умов глобалізації публічно-приватні партнерства можуть стати ключовим інструментом для стимулювання інфраструктурних та проєктів з розвитку. Це відкриває нові можливості для інвесторів та підприємств у взаємодії з урядами [23; 416].

Публічно-приватні партнерства (ППП) можуть бути використані для фінансування та реалізації ключових інфраструктурних проєктів, таких як будівництво доріг, залізниць, аеропортів, та розвиток сучасних енергетичних систем, можуть сприяти розвитку інноваційних технологій у містах, роблячи їх більш "розумними" та ефективними. Це може включати в себе впровадження систем штучного інтелекту, IoT, та зелених технологій.

Умови глобалізації часто призводять до складних економічних та фінансових умов. PPP дозволяють підприємствам та інвесторам розподіляти фінансові ризики між собою та урядами, що робить проєкти стабільнішими. PPP можуть стати інструментом для створення економічних хабів та сприяти розвитку певних регіонів, це включатиме в себе створення інноваційних центрів, технопарків, та освітніх інститутів, можуть допомагати в реалізації соціальних проєктів, таких як будівництво лікарень, шкіл, та інших об'єктів, що сприяють розвитку громад, створити умови для участі малих та середніх підприємств у великих проєктах. Це сприяє розвитку місцевих бізнесів та підтримці підприємницької ініціативи [40; 131].

Умови геополітичних турбулентностей можуть вимагати більшого поглиблення взаємодії між урядами та підприємствами. PPP стають інструментом для адаптації до нових геополітичних реалій. PPP можуть

враховувати соціальні та екологічні вимоги, сприяючи створенню проєктів, що враховують інтереси громад та збереження навколишнього середовища. Такі партнерства вимагають чітких регуляторних умов та юридичної стабільності, що забезпечує зацікавленим сторонам впевненість у тому, що їхні інтереси будуть захищені. Вони також можуть використовуватися для створення міжнародних партнерств, залучаючи інвесторів із різних країн та забезпечуючи глобальний вплив.

Публічно-приватні партнерства стають динамічним інструментом для досягнення різноманітних цілей у глобальному економічному середовищі, враховуючи при цьому глобалізаційні тенденції та геополітичні виклики.

6. Вплив геополітичних факторів на міжнародний рух капіталу

Геополітичні та міжнародні події можуть впливати на рух капіталу. Очікується, що кризи та зміни в геополітичному ландшафті будуть визначати поведінку інвесторів та рух капіталу в окремих регіонах. Геополітичні кризи, такі як конфлікти та політичні нестабільності, можуть стати причиною зростання ризиків для інвесторів, що призводить до перерозподілу капіталу та обмеження інвестицій у певні регіони. Геополітичні події можуть викликати значні коливання валютних курсів. Інвестори враховують ці ризики при прийнятті рішень щодо розподілу капіталу, оскільки вони можуть впливати на реальну вартість інвестицій [45].

Введення санкцій або торговельних блокад може призвести до значних змін у торговельних відносинах та витрат для бізнесу, що може впливати на прибутковість інвестицій.

Зміни в податковій політиці: Геополітичні рішення, такі як податкові реформи або зміни в законодавстві, можуть вплинути на умови оподаткування для інвесторів, що враховується при прийнятті рішень щодо руху капіталу. Певні події в енергетичному секторі можуть призвести до збурень умов постачання енергоресурсів, що впливає на інвестиції у сектори енергетики та пов'язані з ними галузі. Глобальні конфлікти можуть мати далекосяжні наслідки для виробничих ланцюгів та постачальників, що може

вплинути на інвестиції в регіональні та глобальні бізнес-проекти.

Геополітичні події можуть викликати емоційний ефект серед інвесторів, змінюючи їхнє сприйняття ризиків та конфіденційність у ринкових умовах. Зміна геополітичних тенденцій може також відзначити можливості для співпраці та партнерства між країнами, що може бути важливим фактором при прийнятті рішень щодо інвестицій.

За останні кілька років глобальну економіку суттєво вплинули геополітичні конфлікти та пандемія коронавірусу, що визначає новий контекст для міжнародного руху капіталу.

Пандемійний шок (2019-2022): Пандемія COVID-19 значно змінила підходи до ризиків та управління інвестиціями. Інвестори звертають увагу на стійкість до здоров'я та гнучкість бізнес-моделей. Галузі, пов'язані з медичними технологіями, біотехнологіями та цифровими рішеннями, отримали новий імпульс, а інвестиції в сферу туризму та гостинності можуть вимагати перегляду.

Геополітичні кризи (2022-2023): Війни в Україні та Ізраїлі, а також інші глобальні конфлікти, викликають невизначеність та ризики для інвесторів. Напруження в геополітиці може призвести до змін в стратегіях розміщення активів та відкладання певних інвестиційних рішень.

Зміна пріоритетів у секторі інвестицій: В умовах пандемії та геополітичної нестабільності інвестори можуть більше звертати увагу на сектори, які проявили стійкість в умовах кризи, такі як технології здоров'я, цифрові інновації та безпека.

Регуляторна активність та захист інвестицій: З підсиленням геополітичних ризиків інвестори можуть активізувати співпрацю з регуляторами та шукати інструменти для захисту своїх інвестицій в умовах невизначеності.

Пошук безпечних гаваней: В умовах невизначеності інвестори можуть шукати "безпечних гаваней" для своїх активів, таких як золото, облігації високої якості та стабільні валюти [14; 42].

Враховуючи ці фактори, міжнародний рух капіталу входить в нову еру, де стратегії інвестування переглядаються під впливом нестабільності та потреби адаптації до швидко змінюваного середовища. Пошук стійких та ефективних інвестиційних рішень стає важливішим завданням для усіх учасників фінансового ринку. Узагальнюючи, глобалізація формує новий контекст для міжнародного руху капіталу, викликаючи як нові можливості, так і ризики для економічного розвитку країн. Перспективи розвитку полягають у здатності країн та міжнародних гравців адаптуватися до цього середовища та використовувати його на користь стійкого та інклюзивного економічного зростання.

3.3. Перспективи післявоєнної активізації міжнародного руху капіталу в Україні

Післявоєнна активізація міжнародного руху капіталу в Україні передбачає ряд перспектив та можливостей, але також враховує виклики, пов'язані з геополітичною ситуацією та післявоєнним відновленням. Розглянемо детальніше деякі аспекти:

1. Інфраструктурні Проєкти та Реконструкція:

Після воєнних подій, можливий значний попит на інфраструктурні проєкти та відновлення. Іноземні інвестори можуть зацікавитися участю в будівництві та реконструкції шляхів сполучення, енергетичних мереж, та інших об'єктів. Під час реконструкції можливе введення новітніх технологій та матеріалів для підвищення якості та тривалості дорожнього покриття. Можливість модернізації та розширення залізничних ліній для поліпшення логістики та забезпечення ефективного транспортування товарів, реконструкція енергетичних мереж для відновлення постачання електроенергії та забезпечення стійкості енергетичної інфраструктури. Іноземні інвестори можуть фінансувати проєкти використання відновлювальних джерел енергії, таких як сонячні та вітрові електростанції,

поліпшення систем водопостачання для забезпечення населення чистою питною водою, реконструкція систем водовідведення для уникнення повеней та забезпечення ефективного управління водними ресурсами, застосування сучасних технологій для моніторингу та управління інфраструктурними об'єктами, впровадження цифрових рішень для підвищення ефективності та безпеки інфраструктури.

Таблиця 3.3.

Прогноз НБУ щодо основних показників світової торгівлі під впливом війни

Показники		2022		2023		2024		
		базовий	альтернативний	базовий	альтернативний	базовий	альтернативний	
Повна доступність портів Чорного моря		-	-	+	-	+	+	
Офіційне фінансування	млрд.дол	26,8	26,8	13,0	13,0	13,0	13,0	
Тарифи на газ та опалення		незмінні	незмінні	½ паритету	незмінні	на паритеті	½ паритету	
Міграція (чиста)	млн.осіб	-3,3	-3,3	0,8	-1,8	0,1	-1,2	
Світові ціни (у середньому за рік)								
Сталь, Steel Billet Exp FOB Ukraine	дол./т	657,4	657,4	605,4	605,4	549,3	549,3	
	% р/р	6,9	6,9	-7,9	-7,9	-9,3	-9,3	
Залізна руда, China import Iron Ore Fines 62% FE	дол./т	135,5	136,2	107,9	119,6	82,8	102,1	
	% р/р	-16,2	-15,8	-20,4	-12,2	-23,3	-14,6	
Пшениця, № 1 Hard Red Winter, ordinary protein, Kansas City	дол./т	393,3	393,3	310,3	335,5	272,6	297,5	
	% р/р	49,3	49,3	-21,1	-14,7	-12,1	-11,3	
Кукурудза, Yellow #2 Delivery USA Gulf	дол./т	321,1	321,1	259,9	280,3	229,2	248,8	
	% р/р	23,8	23,8	-19,1	-12,7	-11,8	-11,2	
Нафта, Brent	дол./бар.	104,9	104,9	94,3	94,3	81,4	81,4	
	% р/р	49,0	49,0	-10,1	-10,1	-13,7	-13,7	
Газ, Netherlands TTF	дол./1000м ³	1314,5	1314,5	1283,5	1283,5	1007,3	1007,3	
	% р/р	128,4	128,4	-2,4	-2,4	-21,5	-21,5	
Транзит газу	млрд.м ³	30,0	30,0	40,0	30,0	40,0	40,0	
Урожай зернових та зернобобових		млн.т	51,7	51,7	58,4	42,0	65,1	46,0

Джерело: складено на основі [31].

Таблиця 3.3. відображає прогнозний сценарій Національного банку України вартості найбільш використовуваних енергоносіїв, основної сировини, яку експортує Україна та окремі макрофінансові показники під впливом війни.

Важливим також буде залучення інвестицій в проекти, спрямовані на зменшення впливу на навколишнє середовище та впровадження зелених

технологій, забезпечення доступу до якісної освіти та медичного обслуговування, створення сучасних спортивних та культурних об'єктів для підтримки соціокультурного розвитку, співпраця з приватним сектором для спільної реалізації інфраструктурних проєктів, привертання інвестицій через створення спеціальних економічних зон з пільговим режимом.

Впровадження цих заходів допоможе не лише відновити постраждалу інфраструктуру, але й створить сприятливі умови для притоку міжнародного капіталу та підтримає стійкий економічний розвиток України [34; 26].

2. Приватизація та Інвестиційна Привабливість в Україні

Уряд може активізувати процес приватизації, пропонуючи іноземним інвесторам можливість для участі в різноманітних секторах економіки. Це сприятиме притоку капіталу та технологій. Для цього необхідно розробити ряд заходів:

- Детальний аналіз та оцінка державних активів для визначення потенційно привабливих об'єктів для інвесторів.

- Визначення стратегій приватизації для різних секторів економіки та управління ризиками.

- Впровадження нових законів та регуляцій, що спрощують умови участі для іноземних інвесторів.

- Забезпечення стабільності та прозорості в умовах бізнесу для збільшення довіри інвесторів.

- Приватизація ключових енергетичних об'єктів та інфраструктурних проєктів для привертання великих інвестицій.

- Стимулювання інвестицій у сектори, пов'язані з інноваціями, дослідженням та розвитком.

- Здійснення прозорих та конкурентних аукціонів для максимізації прибутку від приватизації.

- Створення конкуренції серед інвесторів для забезпечення найкращих умов для держави.

- Визначення податкових пільг та послаблень для іноземних інвесторів,

що сприяє їхній активній участі в процесі приватизації.

-Забезпечення чітких гарантій прав власності для зменшення ризиків для інвесторів.

-Здійснення активної інформаційної кампанії для підвищення усвідомленості про можливості приватизації серед інвесторів.

-Створення позитивного іміджу країни для привертання більшої уваги іноземних інвесторів.

-Залучення фінансової підтримки від міжнародних фінансових організацій для підтримки процесів приватизації.

-Залучення експертів з міжнародних організацій для надання консультацій та рекомендацій.

Активізація процесу приватизації та створення інвестиційно привабливого середовища сприятиме ефективному залученню міжнародного капіталу в економіку України під час післявоєнного відновлення.

3. Фінансова Підтримка та Кредитування для Відновлення Української Економіки:

Міжнародні фінансові організації та країни можуть надавати фінансову підтримку для відновлення економіки та соціальних сфер. Кредитування та програми розвитку можуть стати важливим інструментом для підтримки.

Потенційними джерелами такої підтримки можуть бути наступні міжнародні фінансові організації: Європейський банк реконструкції та розвитку (гранти та кредити для відновлення економічних об'єктів та соціальних програм, технічна допомога для реалізації інфраструктурних проєктів), Фонд Шпаркаса (фінансова підтримка для відновлення малих та середніх підприємств, програми розвитку для підтримки підприємництва та створення нових робочих місць), агентство США з Міжнародного Розвитку (USAID): (фінансова підтримка для соціальних програм та ініціатив, гарантії для приваблення іноземних інвесторів, гарантії банкам в якості поручительства за обмеженої кількості забезпечення у позичальників), Фонд Оксфам (гранти для гуманітарних проєктів та підтримки соціальних

(USAID): (фінансова підтримка для соціальних програм та ініціатив, гарантії для приваблення іноземних інвесторів, гарантії банкам в якості поручительства за обмеженої кількості забезпечення у позичальників), Фонд Оксфам (гранти для гуманітарних проєктів та підтримки соціальних ініціатив, фінансова допомога для розвитку освіти, охорони здоров'я та соціальної інфраструктури).

Важливим елементом стане розширення кредитної програма "Доступні Кредити 5-7-9%" (залучення додаткових ресурсів для розширення кількості підприємств, які можуть скористатися програмою, зниження відсоткових ставок для стимулювання підприємництва та інвестицій [31]).

Не менш важливими будуть стратегії використання фінансової підтримки (інфраструктурні проєкти (інвестування в відновлення та розвиток транспортної, енергетичної та комунікаційної інфраструктури, проєкти, спрямовані на поліпшення життя громадян та створення нових робочих місць) та соціальні програми (фінансова підтримка для освіти, охорони здоров'я та соціального захисту, проєкти, що сприяють підняттю якості життя населення).

Залучення різних інституцій та країн гостро постане перед Україною для максимізації ефекту фінансової підтримки, забезпечення взаємодії різних програм та ініціатив для уникнення дублювання та максимізації результативності. Загальна фінансова підтримка та кредитування, враховуючи гранти та гарантії від різних джерел, сприятиме активізації економічного відновлення та соціального розвитку в Україні після військових подій та пандемії [29].

4. Створення Бізнес-Середовища:

Уряд може вживати заходів для створення сприятливого бізнес-середовища, включаючи захист прав власності, спрощення податкової системи та зменшення бюрократичних бар'єрів для іноземних інвесторів. Для цього треба зробити наступне:

-створення сприятливого бізнес-середовища в Україні (правовий захист

прав власності);

-реформи у законодавстві (впровадження законодавчих змін для забезпечення чіткого та ефективного правового захисту прав власності;

-судова реформа, яка вже почалася для зміцнення судової системи та впровадження механізмів для швидкого та справедливого вирішення спорів;

-спрощення податкової системи (введення податкових пільг та зменшення податкового тягаря для підприємств, впровадження ефективної електронної системи податкового звіту та сплати податків);

-зменшення бюрократичних бар'єрів (адміністративна реформа, спрощення та оптимізація адміністративних процедур для реєстрації бізнесу та отримання ліцензій, впровадження електронних сервісів для взаємодії з урядовими органами та отримання необхідних документів);

-взаємодія бізнес клубів та об'єднань (підтримка та стимулювання створення бізнес-клубів, які об'єднують представників підприємницької громадськості, активна взаємодія з об'єднаннями підприємців для врахування їхніх потреб та пропозицій при розробці бізнес-політики);

-створення інфраструктури для розвитку бізнесу (створення та підтримка інноваційних парків для сприяння розвитку нових технологій та стартапів, підтримка бізнес-інкубаторів для молодих підприємців та стартапів);

-освітні програми для підприємців (розробка та впровадження освітніх програм для підприємців з акцентом на новітні технології та менеджмент, створення менторських програм для обміну досвідом та навичками між досвідченими та молодими підприємцями);

-проведення рекламних кампаній для підвищення обізнаності іноземних інвесторів про переваги вкладення коштів в український бізнес, організація бізнес-місій для представників іноземних компаній для вивчення можливостей та умов ведення бізнесу в Україні.

Створення сприятливого бізнес-середовища включає в себе комплекс заходів з різних напрямків, спрямованих на поліпшення умов для підприємництва та приваблення іноземних інвестицій [29].

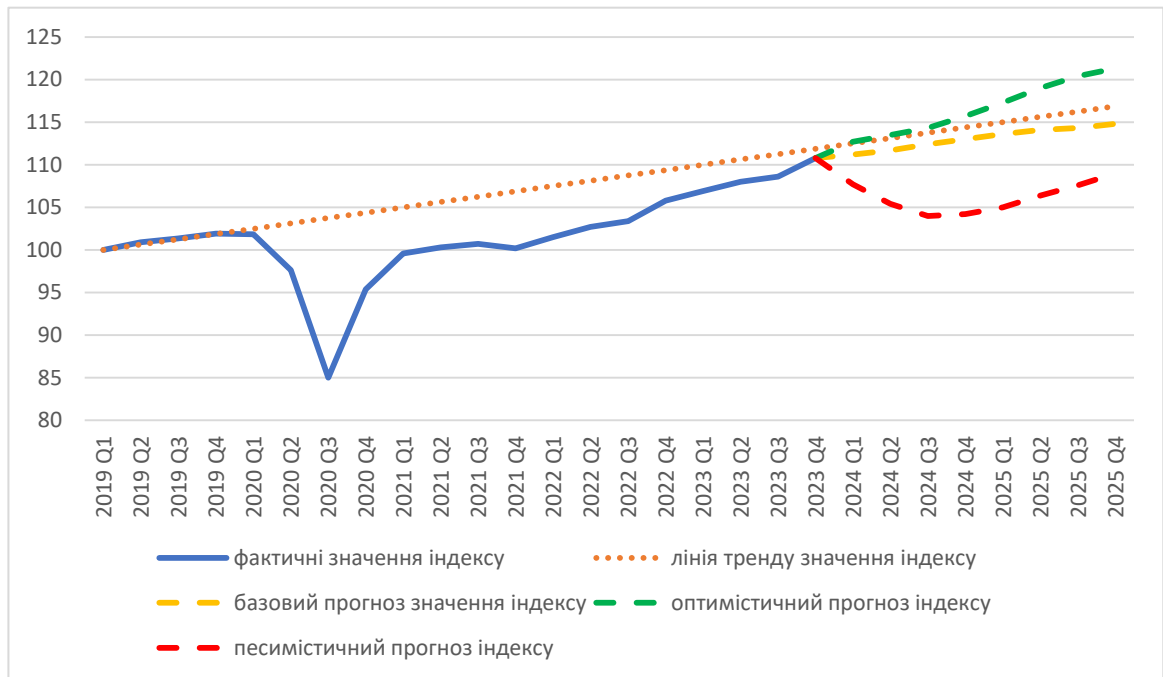

Рис. 3.2. Індекс зміни обсягу світової торгівлі у 2019-2025 рр.

Джерело: побудовано на основі [58]

5. Розвиток Інновацій та Технологій:

Притік капіталу може також сприяти розвитку інновацій та технологій в різних секторах. Іноземні інвестори можуть вносити нові технології та керувати проєктами з впровадження інновацій. Стимулювати інновації допоможе створення програм фінансування для інноваційних стартапів та дослідницьких проєктів, запровадження грантових програм для наукових досліджень та технологічних ініціатив.

Необхідна розбудова центрів, що сприяють обміну технологіями та трансферу ноу-хау між науковими установами та бізнесом, укладання угод з іноземними технологічними лідерами для передачі та впровадження передових технологій.

Інноваційні ІТ-рішення теж не варто залишати поза увагою: інвестування в розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та створення високошвидкісного Інтернету, підтримка та розвиток електронних

платформ, таких як ДІЯ та Дія Сіті, для зручного ведення бізнесу та взаємодії з владою.

Бізнес Інкубатори та Інноваційні Центри для підтримки та розвитку стартапів у сфері інновацій стануть незамінними інфраструктурними рішеннями. Розбудова парків, де науковці та бізнес-експерти можуть спільно працювати над інноваційними проєктами вже в найближчі 2-3 роки принесе позитивний ефект у вигляді нових інвестицій та зростання ВВП. Активна участь в міжнародних інноваційних проєктах та партнерствах для обміну досвідом та ресурсами, приєднання до світових ініціатив та об'єднань для спільного розвитку технологій теж має не залишатись поза увагою Уряду [30].

Додаткові інвестиції можна залучити за допомогою сприяння інвестиціям в зелені технології та енергоефективні рішення, створення фондів та надання грантів для розвитку проєктів в сфері екологічних інновацій. Розвиток інновацій та технологій в Україні має великий потенціал, сприяючи створенню високотехнологічних продуктів, покращенню економічної продуктивності та взаємодії з глобальними технологічними тенденціями.

Таблиця 3.4.

Порівняння прогнозів щодо економіки України на 2024 рік

Установа	ВВП	Курс грн/дол	Інфляція
Єврокомісія	3,7%	-	-
Світовий Банк	4%	-	7%
МВФ	3,2%	41,4	13%
НБУ	3,6%	-	9,8%
Бюджет-2024	4,6%	40,7	9,7%
Уряд	5%	41,4	9,7%
Dragon Capital	4%	39	8%
Raiffeisen bank	5,4%	41,1	9%
ICU	6,4%	42,1	10,9%

Джерело: побудовано згідно [21].

Як бачимо із таблиці 3.4., яку наведено нижче, міжнародні інституції, українські державні установи та приватні фінансові центри мають різне бачення стану економіки нашої держави на 2024 рік. Позитивними моментами є власне прогноз росту економіки та спад інфляції відносно 2023 року.

6. Сприяння Торгівлі та Експорту:

Залучення іноземного капіталу може допомогти розширити виробництво та збільшити експорт. Сприяння торгівлі та розвиток нових експортних напрямків може бути ключовим завданням. Сприяння торгівлі та експорту вимагає комплексного підходу, що включає в себе розвиток виробництва, розширення ринків збуту, створення сприятливих умов для інвестицій та активну участь в міжнародних торгових відносинах.

Розширення виробництва для збільшення експорту, інвестування у розвиток інфраструктури для поліпшення логістичних можливостей та зменшення витрат на транспортування товарів, проведення маркетингових кампаній для просування українських товарів на світових ринках, створення програм підтримки для експортерів, що включає фінансову допомогу та консультаційну підтримку, визначення потенційних торговельних партнерів та укладання вигідних угод, проведення міжнародних інвестиційних форумів для презентації можливостей для іноземних інвесторів, сприяння розвитку та використання електронних платформ для зручної та ефективної експортної діяльності, використання новітніх технологій у логістиці та митному оформленні для зниження часу та витрат на експорт, розвиток системи страхування експортних операцій для захисту від ризиків - все це дозволить суттєво активізувати експортну діяльність, наростити виробництво, розвинути сферу експорту послуг задля постійного і невинного наповнення економіки країни валютною виручкою [30].

7. Геополітичні Ризики та Захист Інвестицій:

Врахування геополітичних ризиків та вживання заходів для захисту інвестицій стане важливим аспектом стратегії привертання міжнародного

капіталу. Геополітичні ризики, такі як конфлікти, санкції, та політичні нестабільності, можуть становити загрозу для міжнародних інвестицій. Для захисту інвестицій важливо ретельно аналізувати геополітичний контекст, встановлювати стратегії ризик-менеджменту та використовувати інструменти, такі як страхування та диверсифікація портфеля.

8. Співпраця та Міжнародні Партнерства:

Уряд може активізувати зусилля щодо розвитку співпраці та партнерства з іншими країнами, що допоможе залучити не лише фінансові ресурси, але і досвід та знання [60].

Реалізація цих перспектив вимагатиме від уряду ретельної розробки стратегії, реформ та взаємодії з міжнародним співтовариством. Активізація співпраці та міжнародних партнерств відкриває перед Україною можливості залучення фінансових ресурсів, досвіду та знань. Уряд повинен ретельно розробляти стратегії, проводити реформи та взаємодіяти з міжнародним співтовариством. Урахування глобальних тенденцій, таких як цифрова трансформація та нові фінансові механізми, стане важливою складовою успішної інтеграції в міжнародну економічну систему.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Міжнародний рух капіталу – це економічний процес, який пов'язаний із переміщенням капіталу з однієї країни в іншу з метою отримання прибутку. Міжнародний потік капіталу відіграє важливу роль у світовій економіці, оскільки він дозволяє країнам більш ефективно використовувати свої економічні ресурси та забезпечує зростання світової економіки.

Процес міжнародного руху капіталу приймає різні форми, як прямі іноземні інвестиції, портфельні інвестиції, кредитні операції, торгівля цінними паперами тощо.

Міжнародний потік капіталу має як позитивний, так і негативний вплив на економіку різних країн. З одного боку, це може стимулювати економічний розвиток і надавати кошти для розвитку інфраструктури, секторів економіки, а з іншого боку, це також призводить до залежності від іноземних інвестицій та економічної нестабільності. Для прикладу, великі обсяги прямих інвестицій ведуть до збільшення виробництва та розвитку нових технологій, але знову ж таки, надмірна залежність від іноземного капіталу призводить до втрати контролю над економічними ресурсами країни та ризику відпливу капіталу під час економічних труднощів.

Існує кілька видів міжнародних потоків капіталу:

Прямі інвестиції (прямі іноземні інвестиції - ПІІ) – це капітальні інвестиції, зроблені інвесторами в закордонні підприємства. Ці інвестиції можуть приймати форму заснування нових підприємств, придбання контрольних пакетів акцій існуючих підприємств або створення спільних підприємств з партнерами в інших країнах.

Портфельні інвестиції – інвестування капіталу в інвестиційні фонди, акції, облігації та інші фінансові інструменти в інших країнах.

Позики – міжнародні кредити та позики, що надаються банками та іншими фінансовими установами однієї країни іншим країнам.

Короткострокові капітальні інвестиції – це короткострокові інвестиції

коштів у цінні папери та інші фінансові інструменти інших країн для отримання доходу від різниці процентних ставок або різниці обмінних курсів.

Спекулятивні операції – купівля та продаж цінних паперів, валюти та інших активів з метою отримання прибутку від різниці цін без будь-якого реального внеску в економіку країни, в якій здійснюються операції.

Глобалізація зробила міжнародний потік капіталу швидшим, зручнішим і легшим, але вона також призвела до збільшення ризиків і потреби в більш активному нагляді. Фінансова глобалізація є завершальним етапом процесу інтернаціоналізації та передбачає перерозподіл міжнародних потоків грошового капіталу через різні країни та світові фінансові ринки.

Міжнародний потік капіталу може бути об'єктом різноманітних засобів регулювання, які використовуються країнами для контролю обсягу та напряму капіталовкладень. Основними методами є валютні інтервенції, валютні обмеження, ставки інтересів, фіскальна політика, контроль за обсягами капіталу, моніторинг та звітність.

Сучасне регулювання міжнародних потоків капіталу визначається різними факторами, включаючи політичні рішення, міжнародні договори та стандарти. Залучення іноземних інвестицій є ключовим фактором стимулювання національних інвестицій та економічного розвитку.

Міжнародні інвестиції сприяють створенню та розвитку нових секторів економіки. На сьогодні капітали іноземних компаній часто інвестуються у високотехнологічні галузі та науково-дослідні розробки, що забезпечує зростання інновацій та підвищення рівня технологічного розвитку країни. Вони відіграють ключову роль у просуванні інновацій та досліджень у країні, стають рушійною силою для впровадження новітніх технологій і розробки продукції.

Залучення іноземних інвестицій також сприятиме модернізації інфраструктури. Залучення коштів може сприяти будівництву та модернізації доріг, залізниць, аеропортів і морських портів. Це покращує ефективність

логістики, сприяє імпорту та експорту, зменшує затори. Іноземні інвестиції часто супроводжуються передачею технологій і передового досвіду управління, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності місцевих підприємств. Обмін досвідом і технічними знаннями сприяє підвищенню якості продукції та послуг, що позитивно впливає на внутрішній ринок

Розширення виробництва та збільшення випуску є найбільшими перевагами іноземних інвестицій, але вони часто вимагають великої кількості працівників. Створення робочих місць не обмежується виробництвом. Іноземні інвестиції також сприяють розвитку інфраструктури та галузей послуг, таких як транспорт, логістика, інформаційні технології тощо, які також потребують робочої сили. Для розвитку високотехнологічних галузей часто потрібні експерти з іноземних ринків праці, що сприяє культурному обміну та розширює можливості міжнародної співпраці.

Міжнародні інвестиції відкривають двері для ефективного ділового партнерства між різними країнами. Це важливий аспект світового економічного розвитку, і компанії по всьому світу об'єднуються, щоб розвиватися разом. Міжнародні інвестиції створюють унікальні можливості для обміну різними ресурсами (обмін сировиною, технологіями, капіталом та іншими важливими ресурсами), які сприяють розвитку обох сторін.

За наявності відповідних стратегій і політики розвитку міжнародні потоки капіталу можуть сприяти сталому економічному зростанню та забезпечувати стійкість і тривалість політичних і економічних реформ. Міжнародні потоки капіталу можуть стати каталізатором сталого економічного зростання. Коли країна здатна залучати іноземні інвестиції, це сприяє стабільності та сталості економічного зростання. Інвестори, як правило, обирають країни з довгостроковими стабільними перспективами розвитку.

Перспективи розвитку країн і, зокрема, України в післявоєнний період, залежатимуть від її здатності адаптуватися до нового середовища та використовувати його для досягнення сталого та інклюзивного економічного

зростання. Після війни може виникнути величезна потреба в інфраструктурних проєктах і реконструкції. Кабінет міністрів повинен посилити процес приватизації, надаючи іноземним інвесторам можливість брати участь у різних секторах економіки. Це сприятиме припливу капіталу та технологій.

Потенційними джерелами такої підтримки можуть бути ЄБРР (грантові програми та позики для відновлення економіки), Sparkasse Fund (для реалізації грантової підтримки для відновлення малих і середніх підприємств), Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), Oxfam Fund (підтримка соціальних ініціатив, допомога для розвитку освіти, охорони здоров'я та соціальної інфраструктури).

Приплив капіталу також сприятиме розвитку інноваційних технологій у різних галузях. Створення схем фінансування для інноваційних стартапів і дослідницьких проєктів, а також пошук ресурсів фінансування для наукових досліджень і технологічних ініціатив стимулюватиме інновації. Потрібно створювати центри сприяння технологічному обміну та передачі ноу-хау між різними структурами, а також укладати угоди з іноземними технологічними передовими компаніями щодо передачі та просування передових технологій.

Не варто ігнорувати й інноваційні ІТ-рішення: інвестувати в розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та створення швидкісного Інтернету, підтримувати та розвивати електронні платформи на зразок «Дія» та «Дія.City» для полегшення ведення бізнесу та взаємодії з владою.

Реалізація цих перспектив вимагатиме від уряде ретельної розробки стратегії, впровадження реформ і взаємодії з міжнародним співтовариством. Активізація співпраці та міжнародного партнерства відкриває Україні можливість залучення фінансових ресурсів, досвіду та знань для майбутнього зростання економіки та зміцнення позицій нашої держави на міжнародній арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Багдашкіна С. ОВДП як інструмент: вплив на економіку / С. Багдашкіна // Юридична Газета. – 2020. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://yurgazeta.com/publications/practice/bankivsketa-finansove-pravo/ovdp-yak-instrument-vpliv-na-ekonomiku.html>
2. База даних Євростат., [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/prc_hicp_ctrb/default/table?lang=en
3. Батракова Т.І., Пікалова А. М. Інтеграція України у світовий ринок капіталу: проблеми та перспективи. Економіка і суспільство. 2016. No 7. 707–710 с.
4. Білоцерківець В. В., Завгородня О. О., Лебедева В. К. Міжнародна економіка // В. В. Білоцерківець, О. О. Завгородня, В. К. Лебедева / Підручник/ За ред. А. О. Задой, В. М. Тарасевича -К.: Центр учбової літератури, 2012. - 416 с.
5. Бойко А. В. Прямі іноземні інвестиції як фактор підвищення національної конкурентоспроможності / А. В. Бойко // Творча спадщина та трансформація економіки України. – Чернівці, 2019. – 203-221 с.
6. Бондар Є. М. Теоретичні погляди на міжнародний рух позикового капіталу у відтворювальному процесі / Є. М. Бондар. // Теоретичні та практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2017. – №1. – 101-107 с.
7. Булатов А. С. Світова економіка. Підручник / А.С. Булатов. М. : Економіст, 2005. – 734 с.
8. Венгер В. В. Особливості формування та розвитку транснаціональних корпорацій в умовах глобалізації. / В. В. Венгер. // Європейський науковий журнал економічних та Фінансових інновацій. 2019. – №2. – 30–44 с.
9. Геополітичні та гео економічні зміни, формовані під впливом російської агресії, та оновлення місця України у світовому просторі / Режим

доступу:

https://razumkov.org.ua/uploads/article/2022_TRANSFORMANS_UKR.pdf

10. Геращенко С. О. Прямі іноземні інвестиції: сучасні тенденції розвитку в Україні / С. О. Геращенко. // Економічний вісник. – 2016. – №1. – 29-40 с.

11. Грацибинська І. Вплив процесів транснаціоналізації виробництва на еволюцію економічних теорій міжнародного переміщення капіталу. / І. Грацибинська Збірник наукових праць ЧДТУ, 2015. – №39. – 193–200 с.

12. Гронтковська Г. Е. Міжнародна економіка: навч. посіб. / за ред. Г. Е. Гронтковської. Київ: «Центр учбової літератури», 2014. – 384 с.

13. Економічна стратегія: зростання через інвестиції // Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільськогосподарства України. – 2020. URL:

<https://drive.google.com/file/d/1YShUX85F9aawBCDeCu68X0BLoivaNLhp/view>

14. Заяць О. І. Моделі конкурентної сили міжнародних інтеграційних об'єднань/ О. І. Заяць // Інвестиції: практика та досвід. – 2020. – № 15-16. – 40-46 с.

15. Інфраструктура товарного ринку / [Прокопенко О.В., Школа В.Ю., Дегтяренко О.О., Махнуша С.М.] // Маркетинг: бакалаврський курс: [підручник] ; за загальною редакцією д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2009. – 109-234 с.

16. Карапетян Е. Міжнародний досвід використання кластерного підходу у розвитку інтеграційних процесів [Електронний ресурс] / Е. Карапетян // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2017. – Вип. 2. – 69-82 с. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vtneu_2017_2_8

17. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка: в питаннях та відповідях. / Ю. Г. Козак // К.: Центр учбової літератури, 2017. – 228 с.

18. Конституція України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України, 1996. – № 30. – ст. 141.

19. Крамаренко Р. М. Міжнародна інтеграційна взаємодія з метою інноваційного розвитку [Електронний ресурс] / Р. М. Крамаренко, М. А. Кірик // Проблеми економіки. – 2016. – № 1. – 24-30 с. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pecon_2016_1_4

20. Лаба І. З. Державне регулювання міжнародного переміщення капіталу в малих відкритих економіках: дис. канд. ек. / І. З. Лаба // Львівський нац. ун-т. ім. Івана Франка. Львів, 2019. – 232 с.

21. Лаба І. З. Інструментарій регулювання міжнародних потоків капіталу в країнах, що розвиваються [Електронний ресурс] / І. З. Лаба // Вісник Черкаського університету. Серія: Економічні науки. – 2017. – Вип. 4(2). – 49-56 с. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchuE_2017_4\(2\)_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchuE_2017_4(2)_10)

22. Лук'яненко Д. Г. Міжнародна економіка. / Д. Г. Лук'яненко // підручник. К.: КНЕУ, 2014. – 762 с.

23. Матюшенко, Н. В. Міжнародні економічні відносини: підручник / За редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – 602 с.

24. Мелещенко А. І., Ситников М. М. Міжнародний рух капіталу та економічні ризики України в умовах фінансових криз / А. І. Мелещенко, М. М. Ситников // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 11. – 55-59 с.

25. Морозова О. Г. Зовнішньоекономічні зв'язки в глобальних інтеграційних процесах та їх вплив на міжнародні відносини [Електронний ресурс] / О. Г. Морозова, Ю. М. Галанова // Економічні інновації. – 2019. – Т. 21, Вип. 3. – 79-86 с. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecinn_2019_21_3_11

26. Непран А. В. Ресурси ринку капіталу в системі інвестиційного фінансування реального сектору економіки України. Фінанси України. 2012. № 5. С. 99–109.

27. Нестабільність потоків міжнародних капіталів: виклики для України [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/475472_nestabilnist_potokiv_mizhnarodnih.html
28. Офіційна сторінка Європейського банку реконструкції та розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ebrd.uz/pubs/factsh/country/ukrainer.pdf>
29. Офіційний сайт Державної служби статистики України. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
30. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org>
31. Офіційний сайт Національного банку України. <https://bank.gov.ua/statistic/sector-external/data-sector-external#3>
32. Офіційний сайт Світового банку (The World Bank) <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD>
33. Петухова В. О. Напрямки інтеграції України в глобальну систему міжнародної торгівлі [Електронний ресурс] / В. О. Петухова // Бізнес Інформ. – 2016. – № 6. – 36-44 с. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2016_6_7
34. Підоричева І. Ю. Спеціальні економічні зони: світова практика, досвід та альтернативна концепція для України. / І. Ю. Підоричева // Економіка промисловості. 2020. – № 1 (89). – 5-30 с.
35. Про державну підтримку інвестиційних проектів зі значними інвестиціями. Проект закону України від 1 липня 2020 р. №3760 (прийнятий 17 грудня 2020 р.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69308
36. Про ратифікацію Угоди про заохочення та захист інвестицій між Україною та Фондом міжнародного розвитку ОПЕК. Закон України від 5 грудня 2017 р., 2220 – VIII. Відомості Верховної Ради України, 2018. – № 5. – 33 с.

37. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України / з України за країнами світу; країнами ЄС; видами економічної діяльності; по регіонах (2009- 2021). Економічна статистика. Зовнішньоекономічна діяльність. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності / Державна служба статистики України. 2022 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

38. Прямі іноземні інвестиції в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/minfin/sitemap/>

39. Радченко Л. Трансформація прямих іноземних інвестицій у період пандемії / Людмила Радченко, Альона Буряк, Ірина Новицька, Дарія Овчаренко // Науковий журнал «Економіка і регіон». – Полтава: ПНТУ, 2021. – Т. (3(82)). – С. 124-132.

40. Решетило В. П. Глобальна економіка: навч. посіб. / В. П. Решетило ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 167 с.

41. Семенов А. Міжнародний рух прямих інвестицій. / А. Семенов // Економіка України. 2015. – №2. – 67-79 с.

42. Статистичне середовище [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.statista.com/>

43. Терещенко Г. М., Клименко К. В. Зарубіжний досвід стимулювання розробки та застосування інновацій через фінансові інструменти. Фінансове забезпечення інноваційних проєктів малого та середнього бізнесу: глобальні виклики та українські реалії: тези I Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції, м. Київ, 7 грудня 2016 р. Київ: ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана”, 2016. – 211–214 с.

44. Ткаченко О. А. Економічні особливості міжнародної регіональної інтеграції [Електронний ресурс] / О. А. Ткаченко // Причорноморські економічні студії. – 2016. – Вип. 11. – 113-116 с. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2016_11_26

45. Федоришина О. О. Проблеми інтеграції України до Європейського Союзу. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1103>.

46. Філіпенко А.С. Світова економіка: підручник / А.С.Філіпенко, В.С. Будкін, О.І. Рогач. К.: Либідь, 2007. 582 с.

47. Хомутенко Л.І. Особливості розвитку міжнародного руху капіталу на сучасному етапі / Л.І. Хомутенко, А.Ю. Васильчук. // Економічний простір: Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2016.- №113. – 5-14 с.

48. Чугаєв О. Міжнародний рух капіталу в малих і великих економіках [Електронний ресурс] / О. Чугаєв // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини, 2016. – Вип. 1. – 56-60 с. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_mv_2016_1_13

49. Штепенко К. П., Забураєва О. Ю. Аналіз прямих іноземних інвестицій в економіку України та передумови необхідності їх залучення // Ефективна економіка. 2019. № 5. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7040>

50. Юрчишин В. Глобальні тенденції і перспективи: світова економіка та Україна // Укр. центр економ. і політ. досліджень імені Олександра Разумкова ; наук. ред. В. Юрчишин. – Київ: Заповіт, 2018. – 202 с.

51. Ярова І.Є. Організаційно-правові форми підприємництва, торгівлі та біржової діяльності // Підприємництво, торгівля та біржова діяльність: підручник / за заг. ред. д.е.н.,проф. І.М.Сотник, д.е.н., проф. Л.М. Таранюка. Суми: ВТД «Університетська книга», 2018.-С.53-75.

52. Arvai Z. (2005), Capital Account Liberalization, Capital Flow Patterns, and Policy Responses in the EU's New Member States. IMF Working Paper No. 05/213, November 2005.

53. Capital Flow Data – A Guide for Empirical Analysis and Real-Time Tracking [Электронный ресурс]. – 2020. – Режим доступа до ресурсу: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/ijfe.2687>
54. COVID-19 and global capital flows [Электронный ресурс]. – 2020. – Режим доступа: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/covid-19-and-global-capital-flows-2dc69002/>.
55. Doing Business. The World Bank. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.doingbusiness.org/>
56. Grinko I. Ensuring the sustainable of countries development at the intersection of K-waves through the regulation of the labor migration / I. Grinko, S. Voitko // Knowledge Society: KSI transactins on Knowledge Society (March 2015). – Sofia, 2015. – Vol. VIII. – No. 1. – 49–52 p.
57. International Capital Movements: Meaning and Effects | Economics [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.economicdiscussion.net/international-capital-movements/internationalcapital-movements-meaning-and-effects-economics/30579>.
58. Ragnar Nurkse: Classical development economics and its relevance for today / R. Kattel, J. A. Kregel, E. S. Reinert (eds.). London; New York: Anthem Press, 2011. 354 p.
59. Shevtsova H., Shvets N., Kramchaninova M., Pchelynska H. In Search of Smart Specialization to Ensure the Sustainable Development of the Post-Conflict Territory: the Case of the Luhansk Region in Ukraine. European Journal of Sustainable Development. 2020. – № 9 (2). – 512- 524 p.
60. UNCTAD, база даних. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.unctad.org/fdistatistics.
61. World Economic Outlook: Growth Slowdown , Precarious Recovery / International Monetary Fund. – Washington, 2019. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2019/10/01/world-economic-outlookoctober-2019>.

62. WORLD INVESTMENT REPORT 2021: INVESTING IN SUSTAINABLE RECOVERY [Electronic resource] / United Nations. – 2021. – Mode of access: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://rosinfra.ru/files/analytic/document/40680a2ede7a4d67aeac08f54d7567dd.pdf>